

Els escolapis de Solsona

vida i mort d'un edifici

Índex

Introducció	2
Context històric d'Espanya i Catalunya al segle XVIII	3
Context històric de Solsona al segle XVIII	4
Escoles Pia	5
Història de l'edifici dels Escolapis	7
Fotos de la maqueta dels Escolapis	20
Procés de l'enderroc	21
Recull fotogràfic de l'enderroc	28
Opinió dels polítics d'aleshores	29
Ramon Llumà	29
Xavier Vilaseca	31
Quico Riu	32
Usos de l'edifici	33
Escola Pia	33
Hospital de Sang	33
Habitacions	33
Escola Pública de Solsona	34
Entrevista Maria Coromines	34
Milícies Nacionals	36
Oficines Zona Militar	36
Arxiu Notarial	36
Oficina de Telègrafs	36
Jutjat	37
Entrevista Maria Pilar Ballabriga	37
Guàrdia Civil	37
Entrevista Antoni Merino	38
Cinema Espanya	39
Entrevista Narciso Ortiz	39
Amisol	40
Entrevista Antoni Albareda	41
Policia Local	42
Entrevista Marià Vendrell	42
Entrevista Josep Maria Borés	43
Recull dels acudits del Pep Mia publicats al Celsona	44
Entrevista Ramon Padullés	45
Fotografies actuals de l'edifici que alberga el Teatre Comarcal	46
Plataforma Salvem els Escolapis	47
Conclusió	48
Bibliografia	50
Bibliografia-web	50
Agraïments	51

Diari **Regió 7** del 28 de setembre de 1998

Introducció

Fa una mica més d'onze anys, jo em manifestava pels carrers de Solsona entre multitud de gent. Recordo haver demanat al meu pare per què protestàvem, i ell em contestava: **“Estem reivindicant que no tirin a terra un edifici que fa molts anys que és a Solsona”**. Jo, amb la innocència d'un nen de sis anys, protestava com el que més, em dolia que enderroquessin un edifici que el meu pare i part de Solsona no volia que l'enderroquessin. Des de llavors, sempre he tingut la inquietud de saber més sobre aquell edifici. Un edifici que pràcticament tota la meva generació (i tanta altra gent) desconeix. Desconeixem el que hi va passar, quan i de quina manera.

Penso que els solsonins ens hem d'estimar una mica més i ens hem d'interessar per allò que realment som, i aquest és un altre motiu que m'ha portat a realitzar el treball de recerca sobre l'edifici dels Escolapis.

M'ambiciona saber què ha sigut el meu poble al llarg de la història, tinc afany de saber curiositats per enriquir el meu coneixement solsoní i alhora per sentir-me més orgullós de les meves arrels.

Els objectius que em proposo per aquest treball són el de conèixer la història de la meva terra i respondre'm preguntes com: què va portar a una institució com els Escolapis venir a Solsona?; saber què va ser de l'edifici durant la seva vida a Solsona i què va portar a enderrocar aquest noble edifici i alhora recordar tota la mobilització social que això va comportar i la diversitat d'opinions que va generar.

Context Històric d'Espanya i Catalunya al Segle XVIII

Al segle XVIII a Espanya obre les portes amb la mort del rei Carles II, el qual morí sense successió. El fet que marca l'inici de la **Guerra de Successió** és el testament de Carles II, en el qual nomena successor seu Felip de Borbó. Tot i això, l'arxiduc Carles (fill de l'emperador austríac) esdevé ferm pretendent per a assolir la corona espanyola; així doncs hi hagué dos candidats per a regnar el que seria la futura Espanya.

Carles d'Àustria rebia el suport de l'anomenada Gran Aliança (formada pels Països Baixos, per Anglaterra i Dinamarca- posteriorment s'hi annexaren Prússia, Portugal Savoia i la Corona d'Aragó; i el seu rival **Felip V** rebé el suport de Castella i França. Entre aquests dos bàndols esdevingueren una sèrie de conflictes bèl·lics, els quals duraren fins a l'any 1713 quan es va signar el **Tractat d'Utrecht**.

El rei Felip V

El bàndol de Felip V va ésser el guanyador, així doncs, un cop amb el poder a la mà va prendre la decisió de fer pagar al poble català el fet que defensés Carles d'Àustria, suprimint el **pactisme**, reprimint l'ús de la seva **llengua** en termes institucionals, abolint la figura del **virrei**, la **Diputació General**, el **Consell de Cent** i les **corts catalanes**, **centralitzant el poder** i, a més, imposant el **cadastre** –tot això en el seu Decret de Nova Planta.

Però contràriament al que s'esperava, Catalunya es refà de la crisi que l'havia marcat en els darrers segles i viu uns anys tant de creixement demogràfic (arriba fins al milió d'habitants) com de creixement econòmic (augmenta la superfície conreada, fet que fa possible l'esmentat creixement econòmic, el qual també augmenta a causa de la intensificació dels rendiments i a l'especialització de conreus. A més, els ports de Catalunya van començar a comercialitzar directament amb Amèrica (abans s'havia de comercialitzar mitjançant el port més important d'Andalusia: el Port de Cadis) i això va fer que tant les importacions (marcades per productes com l'arròs, la patata, la vinya...) com les exportacions (es comercialitzaven productes com el vi, l'aiguardent, fruits secs, blat i llegum) augmentessin.

A més del creixement que va experimentar l'agricultura, la indústria tèxtil va tenir un protagonisme molt remarcable degut a l'alta demanda que hi havia (aquesta alta demanda va provocar que augmentessin les inversions en aquest sector). Aquest **creixement econòmic** al qual faig referència comporta un augment en la construcció d'edificis, monuments, palaus a tot Catalunya.

Espanya , que durant el segle XVIII és governada pels monarques Felip V, Ferran VI, Carles III i Carles IV, també experimenta aquest creixement demogràfic que ja he dit, i en tan sols un segle augmenta tres milions d'habitants (de set milions i mig a deu milions i mig), i com no pot ser menys experimenta un creixement productiu molt elevat en l'agricultura.

Però no tot és bo per a Catalunya, Carles III l'any 1768 prohibeix l'ensenyament del català en totes les escoles, fet que fa que la literatura catalana visqui uns anys molt durs.

A Europa neix la **Il·lustració**, un moviment que defensa la **llibertat**, la **igualtat** , l'**ús de la raó**, la **divisió de poder**. És l'afany per l'educació que provoca l'establiment de **Escoles Pia** en bona part del territori català, ja que no hi ha res millor per a inculcar els valors als més joves que a través de l'ensenyament. Un exemple ben clar que els importa molt l'educació és la construcció d'edificis com el dels Escolapis a Solsona.

Però el que realment va portar a crear aquest moviment fou la crispació que es vivia en les ciutats deguda a l'antic règim, la societat de la qual estava dividida en grups de privilegiats i de no privilegiats, els Privilegiats (que eren els que tenien drets) formaven tan sols el 5% de la població i era format pel clergat i la noblesa; pel que fa als No Privilegiats (que eren els que no tenien drets) formaven el restant 95% de la població. Els no privilegiats també es dividien en dos grups: Els burgesos (de vegades més rics que alguns nobles) i els pagesos (que eren el més pobres de tots). Per aquest motiu doncs els il·lustrats demanaven el que ja he dit: la igualtat i la llibertat entre la població, a més, pretenien una societat lliure, en què qualsevol individu disposés de mobilitat social (que pogués passar d'un estament a l'altre) i en la qual fos important l'ús de la raó i l'ensenyament.

Context històric de Solsona al segle XVIII

El segle XVIII a Solsona comença amb el desterrament- a mans de Felip V- del bisbe Francesc Dorda per haver defensat l'arxiduc Carles, i amb l'abolició de la seva Universitat Literària- que va ésser traslladada a Cervera a causa de la fidelitat que el poble solsoní donà a l'arxiduc Carles.

Durant aquest segle, Solsona va tenir un creixement de la població molt elevat (durant els primers anys del segle XVIII tenia uns 1600 habitants, i tan sols cent anys després ja arribava als 3150 habitants)- aquest desbordament de població comportà la construcció de les primeres cases de Solsona fora de la muralla.

Pont de l'Afrau. Inici S. XX. Foto ACS

Solsona, **com tot Catalunya**, va experimentar un gran progrés econòmic que el va dur a realitzar projectes i millores urbanístiques com per exemple: la conducció de l'aigua de les fonts de Lladurs, la construcció del pont d'entrada a la ciutat, el pont de l'Afrau, el portal del pont i els mateixos **Escolapis**.

L'església també vivia un període dolç econòmicament, i això va comportar la renovació de la façana de la Catedral i la construcció del mateix Palau Episcopal.

En aquella època l'economia solsonina es basava en **l'agricultura i la ramaderia** (ja que es tractava d'una comarca rural i agrària), però també hi van tenir un paper molt important els ferrers i els courers, però eren els daguers (fabricants de ganivets) qui produïen per sobre de tots els altres i a més venien la seva producció a tot el Principat, a tota la Península Ibèrica i fins i tot a les colònies americanes. Aquesta macroproducció va provocar que a Solsona hi hagués fins a vint-i-quatre tallers dedicats íntegrament a la producció de ganivets.

Les Escoles Pia

Les Escoles Pia- o Escolapis- foren fundades l'any 1600 a proposta de **Josep de Calassanç** (1557-1648)- va veure convenient crear aquestes escoles públiques a causa de l'aglomeració de jovent i infants que hi havia pels carrers de Roma, degut als alts preus de les escoles, no podien permetre's assistir a elles. Calassanç a més va creure que el jovent d'aleshores no estava prou preparat per entrar amb competència i llibertat al món de treball; i amb el seu projecte va pensar que solucionaria- i efectivament va solucionar- aquests dos aspectes.

Josep de Calassanç,

La primera Escola Pia fou la "**Parròquia de Santa Dorotea**" al barri del Trastévere de Roma. Així doncs, els Escolapis no eren, i són, més que una orde **religiosa dedicat a l'educació de nois**, és a dir, una escola pública perquè els nois poguessin disposar d'un dret com l'educació i, així doncs, entrar d'una manera competent i lliure al món laboral.

Durant gairebé dues dècades, tan sols es trobaven escoles com aquestes a la capital de l'actual Itàlia, Roma, però fou Pau V, quan a l'any 1617 inicià un procés de construcció de diverses Escoles Pia, i també Gregori XV quatre anys més tard. El ressò d'aques-

tes escoles va arribar tan lluny que a final del segle XVII i durant tot el segle XVIII van arribar a ésser presents en més de quinze països (Espanya, Polònia, Hongria, Eslovàquia, Àustria, Romania...). A part del prestigi social que tenien, aquestes escoles posseïen un prestigi científic molt elevat, a causa de l'alt nivell que s'ensenyava en elles, a més eren escoles gratuïtes, les quals eren finançades per l'Ajuntament del municipi corresponent i per particulars.

Ubicació Escola Pia de Moià

A Catalunya es va fundar la primera a **Moià** l'any 1683 (abans s'havia intentat crear diverses Escoles Pia arreu de Catalunya, però degut a la **Guerra dels Segadors**, això no va ésser possible).

Pocs anys més tard (concretament l'any 1690) es fundà la segona Escola Pia a Espanya: a **Oliana** (Lleida), seguidament s'establiren en localitats com: **Peralta de la Sal** (Aragó) l'any 1697, a **Balaguer** (Lleida) l'any 1700, nou anys més tard a **Castellbò** (Lleida), a Puigcerdà (Lleida) hi arribaren l'any 1728, a **Benavarri** (Aragó) l'any 1729, a **Igualada** (Barcelona) tres anys més tard, a **Mataró** (Barcelona) l'any 1737, i l'any següent a **Sant Joaquim** (València), a **Tamarit de Llitera** (Aragó) l'any 1740, i l'**Escola Pia de Solsona** va iniciar el seu funcionament el dia dotze de març de l'any 1757, en unes cases situades al carrer St. Llorenç, i per aquest motiu fou de les primeres Escoles Pia existents a tota Catalunya (concretament la vuitena en ésser creada).

El fet que una institució com l'Escola Pia vingués a Solsona no és altre que la petició que realitza l'Ajuntament de Solsona a l'Escola Pia, després d'adonar-se que l'ensenyament dels nois solsonins "és pèssim", així és com ho qualifiquen els Regidors en la carta que el notari Isidre Llorenç escriu a l'Escola Pia de Catalunya:¹ *"Los motivos que emos tenido, y que nos han obligado a convocar este Ayuntamiento y haber en él procurado la perçonal acistencia de las personas de mayor autoridad de los estados eclesiástico y seglar de este pueblo, de la suerte que están aquí congregados son, que vistos los graves daños y tan perjudiciales efectos que se han experimentado, y se experimentan en esta ciudad por la deplorable falta de perfecta enseñanza, no solamente respecto al leer, escribir, cuentas, gramática, verso y rethórica, de los niños y muchachos, sinó también en lo que mira a las buenas costumbres morales, doctrina christiana, urbanidad y santo temor, en que deven ser educados, a mayor gloria de Dios, provecho de la juventud, y utilidad de la república. Y que no obstante los dos magisterios que, de tiempo antiguo, se establecieron en dicha ciudad, uno para la enseñanza de leer y escribir y otro para la de gramática, han sido y son muy pocos los estudiantes que ayan adquirido mediana inteligencia en la lengua" latina y sin número los que han quedado insuficientes en ella, y no menos muy defectuosos en el leer, escribir y contar"*.

Durant els segles XVIII, XIX i fins i tot a principi del segle XX, les Escoles Pia de Catalunya van arribar a subvencionar la creació d'Escolapis més enllà de l'Atlàntic (concretament a Mèxic, Panamà, Cuba...).

Història de l'edifici dels Escolapis

Com bé he dit en la introducció, l'any 1744, els regidors de l'Ajuntament de Solsona (entre d'altres càrrecs públics de la ciutat) es reuniren en un ple extraordinari- amb la presència del notari Isidro Llorens ¹ per tal de valorar l'ensenyament dels nois solsonins. Un cop feta la valoració i analitzada la situació, acordaren informar-se per a tal d'esbrinar els motius que havien portat a altres pobles i/o ciutats del Principat a sol·licitar la creació d'un Col·legi religiós de les Escoles Pia. També pretenen acumular la màxima informació sobre aquest tipus d'escola: estan interessats en el sou dels mestres, a saber quants alumnes necessiten per poder obrir l'escola, en la qualitat de l'ensenyament... i acorden reunir-se altra vegada en rebre les cartes dels pobles que tenen una Escola Pia per a revalorar la situació i així doncs, sol·licitar o no la creació d'uns Escolapis. Val a dir que en aquest moment, és gairebé la totalitat dels assistents que, sense saber gairebé res sobre les Escoles Pia, tenen la intenció de crear-la sense haver de recórrer a l'opinió d'altres municipis; però el fet que algunes autoritats presents en el ple no acabin d'estar-hi d'acord, fa que es decideixi enviar unes cartes per a saber el que ja he dit sobre l'ensenyament escolapi, les quals totes reben contestació positiva i, per tant, suposa una resposta esperançadora per a l'ensenyament solsoní.

Així doncs, amb la garantia del bon ensenyament present en totes les Escoles Pia consultades, es decideix contactar amb l'organització en qüestió. L'Ajuntament de Solsona va establir contactes amb el rector de l'Escola Pia d'Oliana: el senyor Josep Caballol de la Mare de Déu del Àngels, qui va esdevenir orgullós de l'interès mostrat per l'Ajuntament de Solsona. Malgrat l'interès que desperta Caballol en la seva carta de resposta a l'Ajuntament solsoní ², assegura que és molt poc probable que finalment es pugui establir un col·legi Pia a la ciutat de Solsona, a causa del "Decret de Millones", el qual prohibia la construcció d'edificis religiosos a tot l'Estat espanyol, a més Solsona necessitava l'aprovació del monarca Ferran VI per a disposar d'uns Escolapis.

L'Ajuntament solsoní, però, ja havia mogut fitxa, i havia aconseguit l'aprovació del **duc de Medinacelli** (l'any 1747) i del bisbe de la mateixa ciutat: el senyor **Josep de Mezquia** (el mateix any), això li va facilitar la signatura del monarca d'aleshores. Així doncs el dia 13 de maig de 1756 s'aconseguí el tant esperat consentiment. Un consentiment que exigia a la futura Escola Pia de Solsona ésser totalment dependent dels Escolapis ja existents a Oliana.

Això va intensificar els contactes entre l'Ajuntament de Solsona i l'Escola Pia, i el fet que els Escolapis estiguessin vivint un període dur dins l'estat espanyol (feia gairebé dues dècades de la fundació de la darrera escola), portà als Escolapis a saltar-se la petició del monarca- qui demanava que l'escola Pia de Solsona fos dependent de la

1- ACS. Lligall 92 (1740-1759), plec 16.

2 -ACS. Lligall 96, plec 15.

d'Oliana i que no tingués una església pròpia- i així doncs, crear una Escola Pia totalment independent de la d'Oliana.

Així doncs, gairebé un any després de l'aprovació del rei, **arribà l'acord entre l'Ajuntament i les Escoles Pia el dia 11 de març de 1757** (s'acordà el sou dels mestres: 40 lliures barceloneses pel mestre de primeres lletres i el doble, és a dir 80 lliures, per al mestre de gramàtica. Aquest sou anava a càrrec de l'Ajuntament; a més, 100 lliures a ambdós per gentilesa de la fundació Pia), facilitant doncs, l'obertura de l'escola l'endemà mateix. Les classes van començar el 12 de març de l'any ja esmentat en una casa cedida per l'Ajuntament de Solsona a l'Escola Pia.

Carrer on hi havia la casa dels escolapis

L'Ajuntament cedia 21 lliures barceloneses mensuals a l'escola Pia per tal que els mestres que haguessin de residir a Solsona poguessin fer-ho en una casa de la comunitat ³. Les classes eren impartides a la Casa de l'Ensenyança (passatge dels Dominics, concretament a la part sud, on coincideix amb la muralla) , però el fet que l'escola anés creixent- tant d'alumnes com de docents- va fer que es decidís comprar la casa situada al carrer St. Llorenç, propietat del **Sr. Ramon Riu**- ⁴ la casa fou comprada l'any 1757

pel preu de 700 lliures. Així doncs, les classes es seguiren impartint a la Casa de l'Ensenyança , però l'habitable dels Escolapis, era a la casa del carrer St. Llorenç. Aquest desplaçament constant entre la residència dels religiosos i l'edifici on hi havia les aules, va permetre als Escolapis un contacte diari amb la població, i aquesta era testimoni dels seus bons actes.

Tres anys després d'adquirir la casa al carrer de St. Llorenç, s'hi edificà l'església a la planta baixa- la qual fou inaugurada pel bisbe de Solsona **Francesc Lassala**.

Com he dit prèviament, el finançament dels Escolapis es basava en 21 lliures mensuals (més el sou fix), fet que obligava els docents a tenir alguna altra feina; a més, per a garantir un bon manteniment tant de l'escola com de la casa per a viure-hi, obligaven els interns a pagar mensualment (ja fos amb metàl·lic o mitjançant espècies).

Malgrat les barreres econòmiques que tenien els Escolapis, pensaren que la millor solució era vendre les cases on portaven a terme la seva tasca per tal de poder construir un edifici totalment equipat per a ells sols. Van manejar diverses possibilitats, fins i tot l'any 1770 es va comprar un solar situat a la plaça del camp, el compraren a Maria Pallarès al preu de 346 lliures ⁵. Tot i que ja l'havien comprat, els Escolapis

5- ACS. Manual del notari Anton Cantons, núm. 521, ff. 216v - 219r.

3- ACS. Llibre d'Actes del Ajuntament, t. II (1739-1784), número 65, ff. 40v-42v.

4- ACS. "...manuale quindecim instrumentorum receptorum ..." (1757, gener, 3-1757, desembre, 23) del notari Ignasi Comelles i Montoriol, núm. 483, ff. 192r-193v.

dubtaven de si era o no el lloc idoni per a la construcció del futur centre, els dubtes van portar a la incertesa i provocaren que no es construís allà. Val la pena afegir que un altre motiu de la NO construcció de l'edifici a dalt el camp fou la proximitat dels convents de les Monges i dels Caputxins ⁶. Així doncs, després de considerar altres possibilitats van quedar convençuts de la possibilitat d'edificar l'edifici a la plaça de la Camorra, és a dir, a la plaça que hi havia entre els carrers St. Pau, el carrer de les Llices, el carrer St. Miquel Petit i la plaça St. Roc. Això propicià l'acord entre l'Ajuntament i l'Escola Pia per tal d'edificar el futur edifici pedagògic, en cas que els plànols agradessin a l'equip de govern, al lloc acordat ⁷.

Palau Episcopal de Solsona

Els Escolapis, meravellats de l'edifici del Palau Episcopal, decidiren recórrer al mateix arquitecte per a dissenyar els plànols de l'edifici: a **Francesc Pons** (mestre de cases i fill de la mateixa ciutat de Solsona).

Pons elaborà els plànols, els quals foren acceptats l'any 1774 per l'Ajuntament de Solsona. El fet que l'Ajuntament acceptés els plànols de Pons per a construir l'edifici va permetre als Escolapis comprar els solars que hi havia i les cases properes a la plaça per tal d'enderrocar-les.

Primer de tot, l'any 1774 compraren a **Josep Ramon** la seva casa i l'hort per 270 lliures ⁸, i per 505 lliures compraren l'hort a **Jaume Merlet** ⁹ i l'hort i la cabana al courer **Pere Màrtir Pintor**¹⁰. El cost total pujava a 775 lliures, però el fet que es venguessin el terreny ja esmentat de dalt el camp per 791 lliures, va deixar als escolapis un benefici de 16 lliures ¹¹.

Malgrat no posseir encara tot el terreny necessari per a l'edificació del futur edifici escolapi el 9 d'abril del mateix any es va començar la construcció amb l'emblemàtic acte de col·locar la primera pedra, la col·locació de la qual va ser efectuada pel mateix arquitecte **Francesc Pons**¹². Dos mesos més tard s'acabaren de concretar les darres compres, la casa de **Francesc i Anton Sala** (per 226 lliures) ¹³ i la casa de **Josep Canal** per 576 lliures ¹⁴.

L'edifici s'anava alçant i el temps corria en contra dels escolapis: ells sols no podien pagar la quantitat desorbitada de diners que costava la construcció de l'edifici, per

6- ACA, Órdenes Religiosas y Militares "Legajos Universidad", núm. 52/2, doc.2

7- ACS. Lligall 94, plec 18, lletra E. i ACS. Llibre d'Actes del Ajuntament, t. II (1739-1784), número 65, f. 175r.

8 - ACS. " . trigesimum manuale sive protocollum instrumentorum ."

(1774,desem, 31-1774, novem, 10) del notari D. Aguilar, ff. 63v-65r.

9 - ACS. " . trigesimum manuale sive protocollum instrumentorum ..."

(1774,desem, 31-1774, novem, 10) del notari D. Aguilar, ff. 65r-66v.

10 - ACS. " . trigesimum manuale sive protocollum instrumentorum ."

(1774,desem, 31-1774, novem, 10) del notari D. Aguilar, ff. 66v-68r.

11 - ACS. " . trigesimum manuale sive protocollum instrumentorum ."

(1774,desem, 31-1774, novem, 10) del notari D. Aguilar , ff. 68v-71v.

12 - ACS. " trigesimum manuale sive protocollum instrumentorum "

(1774,desem, 31-1774, novem, 10) del notari D. Aguilar, f. 95 v.

13 - ACS. " trigesimum manuale sive protocollum instrumentorum "

(1774,desem, 31-1774, novem, 10) del notari D. Aguilar , ff. 134r-135v

14 - ACS. " trigesimum manuale sive protocollum instrumentorum ."

(1774,desem., 31-1774, novem, 10) del notari D. Aguilar , ff. 135v-137r.

Document de compra-venda. ACS

tant, es van veure obligats a buscar persones que aportessin capital a l'operació. Qui va aportar més va ser **Francesc Lassala**, un bisbe que a causa del gran interès que li despertava posseir un col·legi Pia en la seva ciutat va aportar 1700 lliures. Tampoc cal menysprear l'aportació realitzada per una sèrie de canonges, sacerdots i personalitats religioses, ja que efectuaren una donació de 7162 lliures.

L'any 1787 la construcció va patir - no se'n sap el motiu - un parèntesi de dos anys, durant els quals no es va edificar. Se suposa que és per una qüestió econòmica. L'any de la reanudació de la construcció de l'edifici s'efectua la venda de la casa del carrer St. Llorenç a l'arquitecte de l'edifici escolapi Francesc Pons i al seu germà, Antoni

Pons (també arquitecte de professió) per un preu de 176 lliures, les quals són entregades totes en moneda ¹⁵. En la carta que notifica la compravenda, els escolapis especifiquen que el motiu de la venda és saldar un deute amb el mateix senyor Pons.

L'any 1790 s'acaba la construcció de l'edifici, tot és llest per a la inauguració, la qual s'efectua el dia 31 de març. D'aquell dia se'n conserva una descripció narrada per l'argenter Tomàs Bajona, diu així: ¹⁶.

“Anaren ab profesó a 2 quarts de onse del matí y portaren Sant Joseph de Calazans y anaren molts señors ab atxes y los myñons també ab atxes y de myñons ni abie sent y cantaren lo rosari y al ser al colegi cantaren lo Tedeun y al detrás del sant y abie lo pare rector que era pare Miquel Bosquer, de Mataró fill, y al costat lo licenciado Joseph Torravadella, vicari perpétuo de esta, y al altro costat lo doctor Joseph Anton Font, de esta, y los padres combentuals eren: pare Agustí Barnés, de Mataró, P. Gregori Arderiu de (sic), P. Fernando Rixot, de Barcelona, P. Juan Serés, de Moyà, P. Francisco, de Mataró, organiste, hermano Nicolau Mallol, de Mataró, hermano Visens Serca, de Moyà”.

Val a dir que l'Escola Pia de Solsona, juntament amb la de Moià, Oliana i Mataró foren les úniques que van construir un edifici que fos íntegrament per a ells, és a dir, per a realitzar les missions catòliques, docents i pedagògiques dels nens estudiants.

L'edifici va ésser construït per a poder-hi edificar uns balcons, però tal com **Joan Florensa** va explicar en una conferència a Solsona, organitzada per la plataforma Salvem els Escolapis, mesos abans del seu enderroc, no s'arribaren a construir mai, ja que una sèrie de religiosos conservadors, consideraren que s'hi s'edificava uns balcons sortints, permetria als alumnes sortir de l'edifici, cosa molt immoral segons ells. El cas, a causa dels aldarulls que va provocar entre progressistes i conservadors, es va dur a la Santa Seu, qui va dictaminar que no era digne tenir uns balcons sortints en una casa religiosa; així doncs, l'edifici Escolapi de Solsona, mai va arribar a tenir uns

15 - ACS. “*decimum quintum protocollum sive manuale instrumentorum*” (1789, gener, 2-1789, desem, 24) del notari A. Aguilar, ff. 158r-159v.

16 - Llibre de Notas de Thomas Bajona y Folch Argenter de la Ciutat de Solsona. Any 1770.ADS. Número 268, f. 7.

balcons sortints malgrat que Francesc Pons, en els seus plànols, els hi va fer constar. En els plànols del ja esmentat arquitecte solsoní, també hi figurava una església (cosa que el rei Ferran VI va prohibir en el mateix moment en què consentia que els escolapis s'establissin a Solsona), però a causa de la insistència de l'Ajuntament, s'aconseguí el permís per a construir l'església, que, malauradament, mai es va arribar a aixecar degut als minsos pressupostos que disposava l'escola Pia.

Joan Florensa, arxiver Escola Pia

En un moment de l'entrevista

Joan Florensa, qui és escolapi i alhora arxiver de l'Escola Pia de Catalunya, em va comentar que el fet que l'edifici de Solsona constés de tres aules, - les quals disposaven d'unes fantàstiques voltes, demostrava que l'ensenyament ofert per les Escoles Pia al segle XVIII ja era graduat, és a dir, separat per edats i nivells- malgrat l'opinió d'alguns pedagogs que afirmen que l'ensenyament graduat a Catalunya no comença fins el segle XX.

L'Ajuntament de Solsona estava encantat de l'ensenyament que oferia el Col·legi Pia a Solsona, on s'ensenyava a llegir (a través de mestres escolapis com **Francesc Mongol**, **Joan Renom** i **Antoni Olivella** entre d'altres); també s'ensenyava llatí (principalment era cursat per aquells alumnes interessats a seguir els seus estudis eclesiàstics), aritmètica (el qual era seguit per aquells alumnes que tenien la intenció d'anar a parar al món laboral quan fos possible; d'aquesta assignatura en destaca el professor **Francesc Ferrer**), retòrica, primeres lletres... Val a dir que l'ensenyament que oferien els escolapis a Solsona era en llengua catalana, tant les classes dels professors com els llibres que posseïen els alumnes; tret d'algunes classes com gramàtica castellana i el redactar en llengua castellana. Florensa em va comentar que es redactava en català, ja que Josep de Calassanç va imposar l'hàbit de cada dilluns lliurar una redacció sobre les activitats realitzades el cap de setmana; però a Catalunya es va voler que aquesta redacció fos en llengua catalana malgrat la imposició del Decret de Nova Planta.

Els escolapis tenien un altre costum, i per tant Solsona no podia ser exempta d'aquest: cada diumenge sortia una processó de l'escola, formada per religiosos, sacerdots, mestres i finalment els alumnes. Anaven de plaça en plaça cantant lauretanes (també anomenades lletanies de la Mare de Déu del Claustre) en cada una d'elles. A més, cada plaça donava lloc a una mena de concurs de preguntes, dos bàndols d'alumnes s'enfrontaven entre ells tot preguntant-se catecismes de memòria. Aquest acte servia

per apropar el món escolapi al carrer, a la gent.

L'escola Pia de Solsona no patí greus problemes pel que fa a l'adaptació a la ciutat, a l'acceptació ni al comportament dels alumnes (els quals resultaren grans professionals, cadascú en el seu àmbit, un cop cursada la seva etapa als Escolapis). Aquest fet és demostrat per un autor anònim en una carta, així diu: "*En la ciudad hay cerrajeros, cuchilleros y otros artífices que saben valerse de este metal [ferro] con mucho beneficio suyo*").

Sí que tingué però, problemes econòmics ja que entorn al 56% dels ingressos que efectuava l'escola provenien de les aportacions dels interns de qui depenien totalment. Degut a una sèrie de conflictes bèl·lics- concretament la guerra del Francès (1814), val a dir que durant el període de durada d'aquesta guerra l'edifici del segle XVIII serví com a refugi per a religiosos que es van veure perseguits que, malgrat amagar-se, van acabar morint igualment, concretament en moriren set durant els cinc anys que va durar la guerra que va patir Catalunya. L'escola Pia també va patir nombroses pèrdues pel que fa a les entrades, és a dir, per culpa de la guerra els escolapis de Solsona van perdre interns, fet que va fer baixar les entrades anuals al voltant de les 1500 lliures (és a dir, 1000 lliures menys pel que fa al període que el col·legi disposava d'alumnes interns). Aquest fet, sumant-hi el deute de 3992 lliures barceloneses de la construcció de l'edifici, va fer que el rumb de l'escola experimentés una sèrie de revolts indesitjables. Tot i això va ingressar certs diners gràcies a les vendes dels terrenys on abans impartien les classes ¹⁷.

Les fotos més antigues que es coneixen dels Escolapis de Solsona. Font ACS

Edifici dels Escolapis, construït a finals del segle XVIII.

No fou fins a 1831 que l'Ajuntament (després d'un acord amb l'escola) va pagar els deutes acumulats i va permetre a l'escola respirar més tranquil·lament, ja que durant el període entre el 1805 i el 1831 va rebre algunes amenaces de tancament degut al ja esmentat deute. Sortosament, doncs, l'escola Pia de Solsona va tirar endavant i la va convertir en els quarts escolapis amb més nombre d'alumnes l'any 1831 ¹⁸. Així doncs a partir 1831 els Escolapis visqueren un període tranquil a Solsona, no ens consta cap amenaça de tancament, cap crisi econòmica ni balanços negatius.

17.- ADS. "... protocollo o manual ..." (1797, gener, 20-1797, desembre, 24), del notari Tomàs Jalmar Tuxenés, ff. 115r-116r.
18.- VILÀ PALÀ, C. Cella: Colegio Escolapio de los Santos Reyes. Salamanca, 1973, Imprenta Calatrava, pàg. 106.

Durant la seva estança a Solsona, deu persones diferents es feren càrrec del rectorat del col·legi, en aquesta taula es mostren els noms i l'època en que exerciren de rectors:

Però arribà el 1837, el 20 d'abril d'aquell any a Solsona arribà la **Guerra Carlina**, guerra que enfrontava els partidaris de Carles Maria Isidre de Borbó, els quals eren

1758-1769	Mateu Mestre	
1769-1778	Oleguer Janer	
1778-1787	Leandre Baura	
1787-1797	Miquel Busqué	
1797-1804	Agustí Barnés	
1804-1807	Jaume Vada	
1807-1814	Jaume Arbós	
1814-1817	Jaume Vada	
1817-1824	Jaume Arbós	
1824-1827	Col·legis	Alumnes
1827-1833	Miquel Trullàs	277
1833-1837	Oliana	124
	Vicente Tío	369
	Balaguer	369
	Puigcerdà	752
	Igualada	293
	Sabadell	560
	Calella	372
	Barcelona	690
	Mataró	837

anomenats **carlins**, amb els partidaris de Carles II, anomenats **isabelins**.

Les guerres carlines estan compreses entre l'any 1833 fins a l'any 1876; però hi ha tres etapes diferents, anomenades Primera, Segona i Tercera Guerra Carlina, respectivament. La primera, es va desenvolupar entre els anys 1833 i 1840. Durant aquest període, les forces carlines van aconseguir dominar el País Basc, Navarra, Catalunya i el Maestrat, tot això a base de guerrilles rurals, fet que va portar que no conquerissin cap ciutat i, per tant, no van poder transmetre els seus ideals. Pel que fa als isabelins, controlaven totes les ciutats més importants i la part sud de la península ibèrica, això els va permetre anar, de mica en mica, vençant el seu rival: Carles Maria Isidre de Borbó. El fet que es veiessin perdent, els carlins es van dividir en dos postures: Els Carlins del Nord (dirigits pel general Maroto, que enl veure la més que possible imminent derrota, pacta amb els isabelins de deixar les armes i

la primera guerra carlina

que els militars graduats ajudessin els isabelins, per a no rebre represàlies; tot això es va pactar en l'”Abrazo de Bergara”) i els Carlins del Sud (qui eren dirigits pel general Cabrera, també anomenat “Tigre del Maestrado”, van lluitar fins a caure derrotats l'any 1840, fet que va provocar l'exili del general).

Aquesta guerra portà greus destrosses (per sort l'edifici al qual el meu treball fa referència no va patir cap desperfecte) i greus conseqüències a la ciutat de Solsona.

Fou el 12 de juny de 1837 quan les tropes que donaven suport a Carles van caure derrotades a Solsona, això provocà la mort de més de 600 soldats i 800 ferits, degut aquests es desallotjà l'edifici dels Escolapis (juntament amb l'edifici dels dominics) perquè les tropes Carlins poguessin establir-hi el seu hospital de sang. A més, els Carlins ocuparen l'hospital del poble i la casa de Josep Cabanes.

Val a dir que durant la seva estada a Solsona, el rei Carles V, va visitar els ferits que eren ingressats en l'edifici Pia. Allí el rei aprofità per saludar els lesionats i per a felicitar, tal com consta al seu llibre de memòries, **Josep Soler Ceriola**- qui va socórrer hàbilment, eficient i de manera ràpida desenes de ferits ¹⁹.

Un cop acabada la primera guerra Carlina (l'any 1840), l'Ajuntament de la ciutat de Solsona elabora una petició formal amb l'objectiu que els Escolapis s'hi reestableixin altra vegada, però en rebre resposta negativa *“la índole de nuestro instituto no permite que vengan solo dos o tres, (professors), porque no podrían formar comunidad ni cumplir los actos religiosos que nuestras reglas no prescriben a más del cargo de enseñar”*, la casa del poble, decideix insistir fins a esbrinar els motius de la negació que tenen els Escolapis a tornar a Solsona. Però la resposta sempre és la mateixa, que desitgen tornar a establir-se a Solsona, però que la causa que no tornin és la no disposició de prou professorat per impartir lliçons. Això no convenç l'Ajuntament, ja que l'Escola Pia en aquells moments estava fent el possible per a reocupar la casa Pia de Balaguer, per dir-ho d'una altra manera, els Escolapis preferiren establir un col·legi en una altra ciutat, en aquest cas Balaguer, que no pas a Solsona, per la mala comunicació que tenia, i a la inestabilitat que patia per les guerres carlines.

És fàcil d'explicar, les guerres provocaven inestabilitat, i que la gent no pogués fer vida normal, per tant, l'economia de les famílies era variable, i en ser variable, estaven gairebé incapacitades per a fer front a pagar l'internament dels seus fills, i l'Escola Pia va arribar a la conclusió que sense interns l'escola no funcionava. Una cosa més que va ajudar a decantar la balança fou el nombre d'alumnes que sempre havia tingut l'escola a Solsona (vora 100 nens), en canvi, una ciutat com Balaguer, assegurava més alumnes, els quals podien ésser ensenyats pel mateix nombre de mestres que es necessitaven a Solsona.

L'Ajuntament, un cop assumida la marxa dels Escolapis de la ciutat, aprofità l'edifici

19.- Llibre de memòries de Josep Soler i Ceriola, Cuarto Tomo.ADS. Número 264, ff.

per a llogar habitacions als mateixos veïns de la ciutat (l'any 1840).

Tant durant la guerra, com els vuit anys que seguiren l'acabament del conflicte bèl·lic que enfrontava Carles de Borbó i Isabel II, l'Ajuntament de Solsona es va haver d'espavilar i buscar qui podia educar els nens: es va veure obligat a contractar mestres forasters.

porta d'entrada a l'escola de primària

Aquests mestres, començaren a impartir classes el mes d'octubre de l'any 1841 al mateix edifici dels Escolapis ja que el 24 d'abril d'aquell mateix any, la comissió Superior d'instrucció de Primària de Lleida, autoritzà l'Ajuntament a establir el col·legi on fins ara havia estat ²⁰. Tot i aquest permís, la comissió comunica a l'Ajuntament que ha de fer unes modificacions en l'edifici si vol que es continuï portant a terme la tasca docent en l'edifici. Les modificacions exigien la construcció d'una sala de 12x8m, la disposició

d'elements com: un banc, una tauleta per al professor, una foto per cada classe de Jesús i de la Reina..., aquestes millores són realitzades l'any 1856, després que la direcció del centre demanés a l'Ajuntament la quantitat necessària per a poder-les dur a terme.

Encara que, com he dit l'Ajuntament va assumir la marxa de l'Escola Pia, també va seguir demanant el retorn a la ciutat de Solsona; fou l'any 1855 quan l'Ajuntament demanà per darrera vegada que tornessin. En aquella carta, la casa del poble demanava dos mestres, els quals mai van arribar, i al seu lloc, hi varen treballar dos sacerdots.

Aquell mateix any l'Ajuntament cedí l'edifici a les Milícies Nacionals per què poguessin reunir-se i alhora dur a terme les seves tasques i entrenaments, tot i així, l'Ajuntament va demanar als caps de la Milícia que quan es reunissin en fessin constància tot encenent els fanals del voltant.

Foto d'alumnes al pati interior de l'edifici. Font ACS

Un any més tard, l'Ajuntament decideix establir al mateix edifici dels Escolapis l'ensenyament secundari, aquest però fou destinat a la primera planta de l'edifici, ja que la planta baixa era ocupada per l'ensenyament primari- qui posseïa la biblioteca popular de la ciutat.

20.- ACS. Lligall 138 (1800-1841), plec 2, document 17.

Fou l'any 1858 quan l'Ajuntament va decidir que aquell mateix any les eleccions municipals se celebressin a l'edifici Escolapi (també es varen celebrar a la planta baixa de l'Ajuntament), tenint així dos districtes per anar a votar.

L'any 1862, set anys després de l'establiment de l'ensenyament secundari a l'edifici, l'Ajuntament decideix establir-hi l'escola de pàrvuls. Aquesta es va situar a la mateixa planta baixa (però a la part nord) i va fer servir com a pati el solar que estava destinat a l'església quan hi havia els Escolapis. Una pega que es trobaren els escolars a l'edifici fou la manca de ventilació, per dir-ho d'una altra manera, la calor que s'acumulava en l'edifici era insuportable, fet que va portar a l'Ajuntament a reduir l'horari escolar dels nens i nenes que cursaven els seus estudis als escolapis (això succeí l'any 1868).

L'any 1864, però l'edifici en qüestió va passar a subhasta per la Llei de Desamortització. Tot i això l'Ajuntament prohibeix que es vengui l'edifici al·legant que s'hi troben les escoles, el seminari...això va generar un conflicte molt seriós entre el bisbat (que es volia quedar amb els serveis de l'edifici, afirmant que hi han fet classe sempre) i l'Ajuntament. Aquest conflicte va portar a **Esteve Falp i Plana** (aleshores alcalde de Solsona) a plantar cara al clergat, amenaçant que dimitiria com a alcalde si l'edifici es lliurava al bisbat. **Moixí** (que va ser alcalde anys més tard) va al·legar que l'edifici era de l'Ajuntament perquè l'havia finançat el poble mitjançant aportacions.

Val a dir que l'any 1870 l'Ajuntament va decidir tornar a convertir l'edifici en col·legi electoral.

Vuit anys més tard l'Ajuntament va cedir una sala de la part superior de l'edifici als carabiners, perquè poguessin dur a terme la seva tasca en condicions, vista la petició que va realitzar el tinent dels carabiners, qui demanava un canvi de local urgent.

Carabiners davant l'edifici.

L'any 1887, l'Ajuntament decideix crear una estació telegràfica a Solsona, les gestions són lentes i fins l'any 1890 no s'aprova el permís d'establir la ja esmentada estació a l'edifici dels Escolapis (es destinen mil setanta-vuit pessetes per a la remodelació), tot i així l'estació va haver de romandre tancada durant un any fins que l'any 1891 es torna a remodelar part de les instal·lacions, per així garantir un millor funcionament i més comoditat.

Aquell mateix any s'estableix a la segona planta de l'edifici l'arxiu notarial, segons consta en l'acta de l'11 de març de 1890 de l'Ajuntament de Solsona. Com bé es comprova, l'edifici dels Escolapis tenia una gran vida, i molts usos, un nou ús a què va ésser destinat l'edifici fou com a jutjat municipal: el qual es va establir a l'edifici l'any 1892 a la primera planta.

Fotografia d'inicis del s XX. Font ACS

L'any 1905, Innocenci Mas rep el permís per a extreure pedres de l'edifici escolapi per a construir un mur al passeig dels caputxins (l'acta de l'Ajuntament que fa referència a aquest fet no indica de quina part de l'edifici se'n van extreure les pedres: *"Se acuerda autorizar a don Inocencio Mas, presbítero, para extraer piedras del edificio nombrado Escolapios y construir con ellas, sin remuneración de clase alguna, una pared contigua a la cuneta del paseo de Capuchinos, y ratificar el permiso provisional dado por la alcaldía"*).

L'edifici també va patir un canvi arquitectònic l'any 1914, i és que aquell any l'Ajuntament va decidir edificar un portalet petit a la paret de l'edifici perquè fes d'entrada al nucli antic, aquest portal comunicava la Plaça de la Camorra (dit d'una altra manera lloc que ocupava l'edifici originari de 1790) amb el vall de Travesset. Segons l'Ajuntament va ser una notable millora en el trànsit públic, i a més fou una obra que sortí de franc, ja que la pagaren els veïns.

Gairebé una dècada després de la construcció del portal, l'Ajuntament esdevingué propietari de l'edifici escolapi. Aquell mateix any, el propietari de telègrafs a Solsona reclama a l'Ajuntament millores en el seu local (prèviament ja s'havien traslladat a l'edifici dels Escolapis, però no en consta l'any d'arribada), les quals són efectuades dos anys més tard (juntament amb les obres de remodelació del jutjat), quan es decideix traslladar les classes dels nens a la planta baixa i les classes de les nenes a la primera planta. Així doncs, la resta de la primera i tota la segona planta hi està ubicat el Jutjat de primera instància, l'oficina de Telègrafs, l'arxiu Notarial...

L'ensenyament solsoní rep una grata notícia l'any 1931, i és que l'Ajuntament realitza una petició perquè s'edifiqui un pati d'esbarjo per als nens al costat de l'edifici i alhora que es construeixi una biblioteca.

Amb l'edifici dels Escolapis essent **escola**, **jutjat de primera instància**, **oficina de telègrafs** i **arxiu**, arribà la Guerra Civil (1936-1939). Durant la guerra que va commocionar tot l'estat espanyol i tot Catalunya, els Escolapis van ser ocupats per forces militars, qui, un cop acabada la guerra, van ser desallotjades perquè en l'edifici

Porta d'accés als jutjats. Font ACS

ja esmentat s'hi poguessin establir el **jutjat d'instrucció** i el **jutjat municipal**. Aquests jutjats s'instauraren de seguida que les forces el varen desocupar, malgrat això van romandre a l'edifici sense les instal·lacions adequades un any i es van veure obligats a demanar a l'Ajuntament que fes remodelacions.

No fou fins l'any 1941 que s'establí el cinema "Espanya" a Solsona. Abans però, hi va haver una sèrie de tràmits que valen la pena recordar: l'any 1939 l'Ajuntament ja va fer el primer gest per a què la ciutat tingués un cinema, demanà a **Josep Argerich**, qui posseïa un cinematògraf, que fes entrega del seu aparell a l'Ajuntament. No hi hagué acord i el senyor Argerich no va cedir la màquina a l'Ajuntament, llavors es va donar per perduda l'oportunitat de disposar d'un cinema aleshores, en plena guerra civil. **Fàbregas**, qui havia sigut propietari de l'últim cinema de Solsona: el cinema Setelsis, va proposar a l'Ajuntament que llogués la maquinària i les butaques al cinema Municipal, però va rebre resposta negativa per part de l'equip de govern. Va caldre la **Falange** perquè l'Ajuntament s'interessés: ja que aquests van proposar el mateix que Fàbregas, però en aquest cas va rebre resposta positiva, tan sols amb una condició: rebre a canvi els diners del 5% de les entrades venudes; la Falange ho va refusar.

Això va provocar que l'Ajuntament restaurés la sala dels Escolapis on volia edificar el cinema perquè hi cabessin unes 350 persones. Un cop acabades les obres, es subhastà la sala el dia 18 de gener de 1941, amb un preu inicial de 5000 pessetes anual. Els senyors **José Canal Inglabaga** i **Alfons Caball Tarrés** es van fer amb la sala tot pagant el lloguer de 5000 pessetes anuals, és a dir, a partir d'aquell moment ells dos haurien d'haver sigut els responsables si no fos per una sèrie d'irregularitats que es produïren en l'adjudicació de la sala de cinema.

Després d'una sèrie de conflictes que van passar per judicis entre l'Ajuntament i José Canal i Alfons Caball, el jutjat dóna la raó als arrendataris, qui a partir de llavors: 1944, es feren càrrec de la sala de cinema. Però aquests propietaris, vist el poc èxit de la sala, presentaren la seva renúncia dos anys després, just al mateix any en que **Ramon Sangrà**, va fer una proposta per arrendar el "Cine Espanya". S'arribà a un acord entre l'alcalde **Pere Mosella** i el senyor **Sangrà**, qui havia de pagar 6000 pessetes anuals a canvi de l'arrendament del cinema.

L'any 1952, l'Ajuntament de Solsona celebra unes eleccions que acaben amb la victò-

ria de **Josep Serra Forn**, qui demana a Ramon Sangrà (propietari del Cinema Espanya) que abandoni la sala de cinema per a què l'Ajuntament pugui vendre la maquinària, tot el mobiliari...

Actuació de la Coral Riallera al Cinema Espanya

Al final el senyor Sangrà cedeix- ja que no li queda més remei- i accepta que l'Ajuntament vengui tot el necessari per subvencionar les obres del passeig Pare Claret. Des d'aquell any, la sala es posava a disposició de les entitats, d'organismes públics i polítics perquè poguessin dur a terme projeccions, reunions, actes... Un exemple és que la coral Infantil Riallera hi representava funcions periòdicament.

L'any 1966 es crea l'entitat CINEFÒRUM, amb la intenció de reactivar el cinema a Solsona, aquesta entitat organitzava el passi d'un film cada divendres a la nit, així doncs, un cop acabada la pel·lícula hi havia una mena de debat, de fòrum per intercanviar opinions sobre la pel·lícula. Durant la dècada dels setanta es va començar a projectar setmanalment una pel·lícula infantil cada diumenge, d'entrada gratuïta, per tal de promocionar el món del cine a la canalla.

Anys després, concretament el 1982 el cinema Espanya va passar a ser de l'Ajuntament, qui va continuar repetint el mateix funcionament que li va donar Sangrà: llogar a les entitats la sala. Així doncs a partir d'aquell any, entitats com l'institut **Francesc Ribalta**, el **col·legi Lestonnac**, l'**Escola Bressol**... van continuar utilitzant la sala situada a la part nord-est de l'edifici escolapi, això sí, amb més freqüència.

És curiós saber que l'any 1970 l'edifici dels Escolapis va ser declarat com a atractiu turístic per l'Ajuntament de Solsona.

Vuit anys més tard, el centre AMISOL (Amics del Solsonès) estableixen a l'edifici dels Escolapis el seu taller ocupacional on elaboraven estatuetses de cera i guix, allí hi romangueren durant cinc anys, és a dir fins a l'any 1983.

L'any 1990 la Policia Local de Solsona es traslladà a l'immo- ble dels Escolapis provinent de l'Ajuntament de la ciutat.

Passaren els anys, i l'edifici anava quedant abandonat, el seu estat empitjorava i la preocupació de l'equip de govern de queia, això comportà a enderrocar un edifici que és part de la història de Solsona. **L'enderrocaren l'any 1998.**

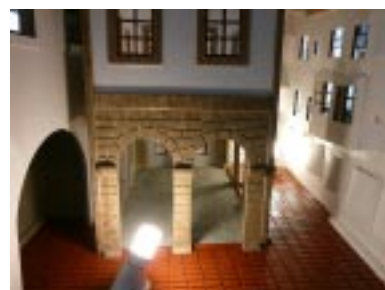
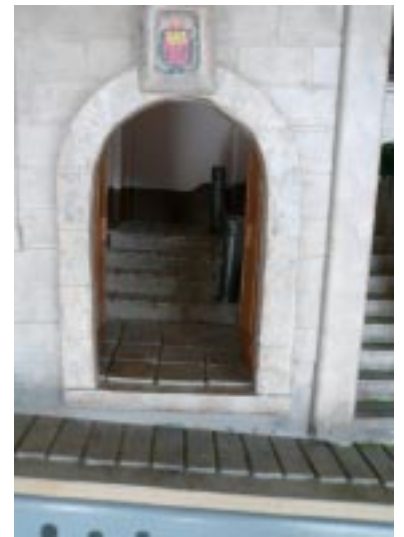
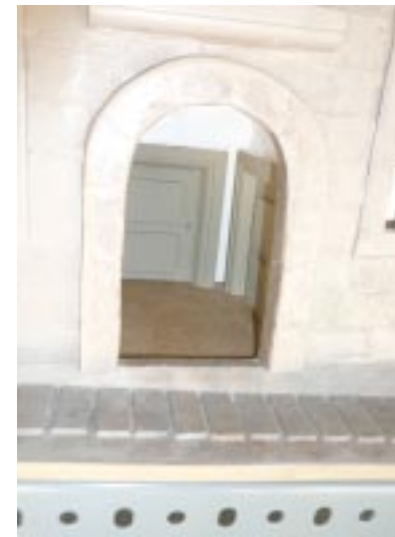
Façana de l'edifici

Amb Josep Solé, en un moment de la visita

Actualment, el **senyor Josep Solé**, aficionat a construir tot tipus de maquetes a mà (algunes d'elles les hem pogut veure en algunes exposicions a la ciutat de Solsona) està acabant de realitzar la corresponent a l'edifici dels Escolapis. Si tot va com Solé em va comentar, aquesta maqueta anirà situada a l'actual teatre de la ciutat de Solsona.

El dia 2 de gener de 2010 es va instal·lar la maqueta de l'edifici dels Escolapis al vestíbul del Teatre Comarcal de Solsona, així s'acomplien les prediccions de Josep Solé.

Placa commemorativa de l'enderroc.
Plataforma Salvem els escolapis

Procés de l'enderroc

Com ja he dit, l'edifici dels Escolapis es va enderrocar l'any 1998, però com que hi va haver una gran polèmica sobre l'enderroc, crec que val la pena dedicar-hi un apartat força ampli en el meu treball.

És a final de 1996 (concretament el 16 de novembre) quan el diari intercomarcal Regió 7 fa referència al possible enderroc de l'edifici per primera vegada. Aquest article es basa en unes declaracions de qui aleshores era alcalde **Ramon Llumà**, que diu que la seva intenció és “remodelar la planta baixa perquè (l'edifici) pugui acollir serveis que són bàsics per a la ciutat”.

L'alcalde prioritzava mantenir dempeus l'edifici, però en ser un edifici vell i en mal estat, i segons ell “sense cap valor històric”, obria la porta a un possible i temut enderroc, i a més, les empreses constructores s'hi interessarien més pel ventall de possibilitats que tindrien si l'edifici s'enderroqués.

L'equip de govern va veure la possibilitat de construir el teatre que feia temps reclamava la ciutat als baixos del mateix edifici dels Escolapis i, així doncs, edificar immobles als pisos superiors; a més, va creure que era la millor opció, ja que el cost era menor, i així doncs el terreny que estava destinat a la construcció del teatre el podrien aprofitar per a satisfer una altra necessitat: la construcció d'una sala de festes. A partir de febrer l'ambient a l'Ajuntament es va anar crispant, tot va començar arran d'una denúncia del grup socialista a CIU, motivada per la manipulació d'unes actes de l'Ajuntament que parlaven sobre el possible enderroc dels Escolapis. A més, el PSC criticava l'equip de govern ja que aquest considerava que l'edifici no tenia cap valor històric per a la ciutat i a més, posava en evidència l'Ajuntament, al·legant que no tenia cap dret de vendre's el solar dels Escolapis, ja que era **un bé de domini públic**. A més, **Xavier Vilaseca**,

que en aquells moment era el portaveu dels socialistes a Solsona, afirmava que l'Ajuntament tindria dret d'enderrocar l'edifici si “es tractés d'un edifici ruïnós o mancat de valor artístic”, i al·legava que no es complia cap de les dues normes, ja que si **“fos ruïnós no hi hauria la policia als baixos, i si no tingués cap valor (...) no s'hauria inclòs en la sol·licitud de declaració monumental”**- referint-se a la sol·licitud que va fer l'Ajuntament l'any 1984 a la Generalitat de Catalunya per tal que l'edifici Escolapi fos un atractiu turístic de la ciutat de Solsona. En una entrevista al mateix diari, l'alcalde de Solsona contestava a Vilaseca tot reafirmant el que ja havia dit, i afegint-hi que l'Ajuntament va estar portant tot aquest procés dins la “més estricta legalitat”.

En el ple de la setmana posterior es va viure “un dels plens municipals més crispats de tota la legislatura”- segons la qualificació d'Albert Muntada, periodista del Regió 7 en aquella època-, perquè l'equip de govern, aleshores format per CIU i ERC, va aprovar l'enderroc de l'edifici escolapi per a construir-hi un teatre amb 500 localitats. Crec que és interessant tenir en compte l'abstenció del PP en aquell ple i la rotunda oposició dels partits polítics FÒRUM i PSC. Justament, foren alguns membres de FÒRUM, els que crearen la plataforma SALVEM ELS ESCOLAPIS, amb la finalitat de “salvar aquest immoble de l'especulació urbanística que CIU ha fixat en aquest projecte” i, alhora, fer adonar a la ciutadania solsonina del que suposaria “la pèrdua d'aquest edifici”. A més, des de la plataforma, es volia fer reflexionar la gent, es volia esbrinar per quin motiu CIU “vol regalar a un constructor (l'edifici), com si fos un caramel gegant, perquè l'enderroqui i hi faci pisos”.

Retail Regió 7 de 15 d'abril de 1998

En aquells moments tenir una escola Pia era un gran prestigi- per la poca quantitat que n'hi havia i a la qualitat de l'ensenyament que s'impartia. A més, els membres d'aquesta organització, tenien la hipòtesi de si la façana que dona al Vall Fred tenia, o no, una funció defensiva, per tal de substituir la muralla que ja no hi era; també van creure que era suficientment important el fet que en l'edifici s'hi haguessin ubicat tantes institucions amb funcions tan diferents, la qual cosa també era un altre motiu per evitar l'enderroc.

El Taller de Projectes, Patrimoni i museologia del Departament de Didàctica de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona va elaborar un informe per tal de demostrar a l'Ajuntament de Solsona el valor històric que tenia: «defensen que és un notable exemple de com va ser el neoclassicisme a Catalunya, a més, que era un edifici situat al nucli antic i que possiblement està construït sobre de la muralla medieval, a més aquest edifici durant molts anys va ser sinònim de prestigi per a la ciutat, ja que no hem d'oblidar que la seva finalitat quan es construïa era per a establir-hi l'escola Pia», i en

A més, arquitectònicament parlant, es tracta d'un dels pocs edificis que hi havia a Catalunya construïts en el període de transició que va viure l'arquitectura catalana en el segle XVIII (canvi de la tradició cap a corrents de renovació). Els tècnics de l'UB van deixar en evidència l'Ajuntament de Solsona, raonant perquè l'edifici no estava en ruïnes, ho defensaven així: “Malgrat les transformacions i els diversos usos que l'edifici ha tingut i, sobretot, a l'abandonament que sembla haver patit en els darrers anys, no sembla tenir patologies greus pel que fa als murs mestres. Les façanes no han vist modificar greument les finestres ni ha tingut atemptats importants. Fins i tot portes i alguns paviments semblen encara els originals. No hi ha cap patologia visible que permeti creure que estem davant d'un edifici enrunat. Fins i tot els teulats encara es sostenen amb notable solidesa, malgrat l'evident incúria del temps i dels humans”.

A part de la Universitat de Barcelona, una entitat com el CEL (Centre d'Estudis Lacetans) va elaborar una valoració de l'edifici, pel que fa a l'estat, a la història... A més de reafirmar tot el que ja havien dit els membres de la Universitat de Barcelona, el CEL arriba a la conclusió que “segueix les pautes d'un edifici neoclàssic, degut a la ventilació, a la situació i al ser un edifici que destaquí per sobre dels altres, perquè hom pogués saber que aquell era l'edifici de l'escola Pia”.

Cartell editat per FÒRUM

És bo fer esment als enfrontaments que hi va haver entre l'equip de govern i l'oposició, sobretot entre els senyors **Ramon Llumà** i **Marcel·lí Corominas**. Aquesta sèrie d'enfrontaments no van passar desapercebuts pel setmanari local de Solsona que aleshores feia poc que havia iniciat el seu curs; així doncs, el Celsona va ser un dels mitjans-juntament amb Regió7- que es va fer més ressò del cas. En el ja esmentat setmanari solsoní, Marcel·lí i Llumà van intercanviar una sèrie d'articles d'opinió en els quals, sempre dins de la forçada cordialitat, hi havia certa crispació, ràbia i hi afegiria un xic d'odi. En aquests articles també hi va intervenir l'actual alcalde de Solsona, **Xavier Jounou**, qui, en formar part de l'equip de govern d'aleshores respectava l'opinió de Llumà i atacava considerablement el portaveu del grup FÒRUM, Marcel·lí Corominas.

Tot i això, Llumà, en el mateix diari REGIÓ 7 reafirmava la seva intenció d'edificar el futur teatre als Escolapis, alhora, ja donava per segur l'enderroc de l'edifici, tot afegint que el futur edifici “conservarà alguns elements de l'immoble”. Ramon Llumà afirmava que el fet de construir el teatre als Escolapis tenia un doble motiu: “d'una banda, mantenir-lo allà on ara hi ha el teatre vell, sense que costi diners als ciutadans, i d'altra banda, la possibilitat de destinar els diners del teatre a fer una sala polivalent a cal Cabanes i de disposar de dos bons locals a la ciutat”, i alhora aprofitava per defensar-se contra els solsonins que creien que darrere d'aquesta operació s'hi amagaven algunes finalitats especulatives: “tothom comprendrà que perquè un constructor ens faci el

local de franc a canvi li hem de deixar fer pisos. I això no és especular, sinó treballar perquè la ciutat tingui més equipaments". A més el mateix Llumà afirmava haver buscat altres alternatives a l'enderroc dels Escolapis.

Arran d'aquestes declaracions de Llumà, i com era habitual, l'oposició responia mitjançant actes, creant campanyes per intentar conscienciar els solsonins del que suposaria un possible enderroc, i escrivint articles d'opinió a la mateixa revista Celsona. Un clar exemple n'és el recull d'articles d'opinió que escrivia Marcel·lí Corominas setmanalment a la revista solsonina que contenien una part de crítica i una part històrica, que alhora era totalment objectiva.

Fou a final de març de l'any 1998 quan la Generalitat va donar llum verda a l'enderroc dels Escolapis, així doncs, només la progressió de la denúncia que va posar l'oposició hauria pogut frenar l'enderroc. Tot i que la denúncia no va prosperar, la plataforma SALVEM ELS ESCOLAPIS, el grup polític FÒRUM i una entitat com el CEL, van seguir lluitant d'una manera activa. Un fet que ho demostra són una sèrie de xerrades que va organitzar el CEL; la primera d'elles va anar a càrrec de **Jordi Padró**, que amb la seva experiència com a museòleg i consultor de patrimoni va oferir una xerrada en què defensava la necessitat de conservar el patrimoni i alhora invertir-hi. A més, Padró va contradir l'alcalde Ramon Llumà tot afirmant que els Escolapis **"tenen un valor patrimonial"** i se'n mostrava molt convençut, ja que hi va afegir que **"repto el tècnic que digui el contrari"**.

Portada Regió 7 de 27 de març de 1998

El diari Regió7 va sortir pels carrers de Solsona per tal d'esbrinar què és el que realment sabien els solsonins del tema dels Escolapis i la seva opinió. Això portà un resultat que no va afavorir les intencions de l'equip de govern, i és que sí que la majoria de solsonins estaven al cas de l'esdeveniment (76%) però un 42% s'hi mostrava en contra, per un 35% a favor.

El fet que ja es donés per segur l'enderroc, va fer que l'Ajuntament hagués de buscar un local per a establir-hi les dependències de la policia local ràpidament; així doncs es valorà que un lloc al centre de Solsona era idoni per a establir les seves dependències i s'escollí com a millor opció els baixos de l'Ajuntament, on antigament hi havia hagut el Museu Etnogràfic de Solsona.

De mica en mica, doncs, l'Ajuntament anava perfilant com seria l'edifici nou, i va organitzar un concurs d'idees del projecte dels Escolapis, on cada empresa constructora interessada en el tema havia de presentar una maqueta.

L'oposició, aleshores formada per PP, PSC i FÒRUM, va trencar un pacte que tenia

entre els tres integrants, i això va provocar que el Partit Popular de Solsona acabés defensant l'enderroc dels Escolapis.

Així doncs, a mesura que s'acostava la data de l'enderroc anaven sorgint més adversaris, en aquest cas fou la UNIVERSITAT AUTÒNOMA de BARCELONA, que en un informe signat per l'historiador i ara eurodiputat Oriol Junqueras destacava que **“la destrucció dels Escolapis no tan sols seria un error irreparable que privaria els ciutadans d'un bé patrimonial, sinó que creiem que constituiria un delicta contra el patrimoni comú del país”**, afegint que s'oposaven a l'enderroc per diversos motius, com la inserció en el nucli antic de Solsona, pel fet que es tracta d'un edifici poc habitual a Catalunya, el fet que no hi hagi patologies importants en els murs mestres...

Però el temps també feia que entitats com el **Consell Comarcal** es declaressin a favor de l'enderroc, argumentant que les noves instal·lacions millorarien l'ús cultural de la comarca.

Una activitat que va dur a terme la campanya SALVEM ELS ESCOLAPIS, fou la recopilació de signatures de solsonins que estiguessin en contra de l'enderroc de l'edifici solsoní. En recolliren 465, i foren presentades pel regidor de Fòrum **Quico Riu** en el seu primer ple. Llumà ironitzà dient que ell en trobaria 1000 a favor en tres minuts. Dies després, en la revista Celsona, l'equip de govern contestaria a la plataforma SALVEM ELS ESCOLAPIS afirmant que tan sols 258 firmes eren de residents a Solsona i que per tant, tan sols era un 4% de la població que s'oposava a l'enderroc. Aquestes firmes van portar moltes coses a debat, i és que l'Ajuntament de Solsona les va desestimar ja que 271 d'elles eren de persones no empadronades a Solsona. Fet que va portar unes quantes persones a escriure un article d'opinió al setmanari local Celsona per a manifestar-se en contra de la manera d'actuar del propi equip de govern. A més, certs membres de l'Ajuntament van contraatacar contra les paraules dels autors dels articles, així es creà una guerra oberta dins la revista.

A causa del desacord amb l'equip de govern pel tema de l'enderroc de l'edifici, el regidor dels socialistes a Solsona, **Xavier Vilaseca**, va optar per dimitir.

La plataforma SALVEM ELS ESCOLAPIS, de la qual després en farà esment, continuava organitzant actes per a intentar aturar l'enderroc o, si més no conscienciar la gent

Adhesius editats pel Grup FÒRUM

que l'enderroc dels Escolapis no era la millor opció. Va organitzar una xerrada a càrrec de **Joan Florensa**, que, com ja he dit, és arxiver i historiador de l'Escola Pia de Catalunya, el qual va remarcar els punts claus de la història de l'edifici.

A més, **Marcel·lí Corominas** seguia publicant escrits d'opinió i criticava amb duresa el procés que l'Ajuntament de Solsona havia fet servir per vendre's els Escolapis tot qualificant-lo com un procés irregular, i creia que la millor manera d'arreglar tot aquest aldarull era de la mà de la justícia, la qual sempre va desestimar les traves que posava l'oposició a l'Ajuntament en el tema de l'enderroc dels Escolapis.

Fotografia realitzada pocs dies abans de l'enderroc

El procés de l'enderroc s'adjudicà a l'empresa ENSECAR, després d'haver competit amb l'empresa CISSA per a fer-se amb els serveis de l'enderroc i, així doncs poder construir després un bloc de pisos amb el teatre. Alguna irregularitat en el procés de selecció de l'empresa constructora per a enderrocar l'edifici, va fer que **Quico Riu** (regidor de Fòrum) interposés una demanda, la qual va prosperar i llavors es va aturar provisionalment l'enderroc de l'edifici, durant gairebé dos mesos, fins que l'Ajuntament va demostrar que estava fet dins la total legalitat (mitjançant un paper que ho certificava i que provenia de Madrid).

Aquesta parada va fer que tota una entitat com el SOS Monuments reclamés el no enderroc dels Escolapis ja que era un "dels exemples més interessants de l'arquitectura del segle XVIII a Catalunya", aquesta, entre d'altres aportacions va ser realitzada per l'aleshores secretari de l'entitat **Joan Miquel Muñoz**.

Així doncs, el Tribunal Superior va autoritzar a l'Ajuntament l'enderroc dels Escolapis, ja que els tràmits per a la selecció de l'empresa constructora van ésser efectuats dins la més estricta legalitat, això comportà que el grup de l'oposició FÒRUM i també PSC, es mostressin decebuts després dels esforços realitzats. Tot i no tirar la tovallola, venien, cada cop més a prop el destí de l'edifici: l'enderroc.

En rebre la llum verda per efectuar l'enderroc, l'empresa ENSECAR no va tardar a començar els preparatius per a l'enderroc. Va posar tanques al voltant de tot l'edifici per augmentar la seguretat en el moment de l'enderroc. **Jaume Majoral**, que era i és el propietari de l'empresa constructora, va explicar a Regió7 que començarien per "desmantellar la teulada i els arcs que suporten la cúpula de la torre". Així doncs, l'imminent fet de l'enderroc va portar que la Policia Local es traslladés al carrer de la Regata núm. 1.

A més, en el Celsona núm 71 es comenten unes declaracions del regidor de FÒRUM que van adreçades a l'alcalde, i és que Quico preguntà "qui va ser l'arquitecte que el desembre del 1997, i una setmana abans del ple, va fer la permuta dels Escolapis?". Al que es refereia Quico Riu amb el terme "permuta" és al canvi que va realitzar l'Ajuntament de qualificar els Escolapis com un terreny privat i per tant urbanitzable, quan abans era un terreny públic destinat a equipaments i per tant no s'hi podia edificar. I alhora, per a poder construir als Escolapis, l'Ajuntament va decidir nomenar la plaça del Consell Comarcal com a zona destinada a equipaments (quan abans era urbanitzable), és a dir, es refereix a l'intercanvi de funcions que es va fer. Tot això, segons el regidor de FÒRUM i tota l'oposició, va ser per a poder construir als Escolapis i, així doncs, no perdre espai verd a la ciutat.

Cada vegada hom veia més clar i més a prop l'enderroc, això va fer que la PLATAFORMA SALVEM ELS ESCOLAPIS per evitar l'enderroc s'aferrés a una resposta massiva de gent en la manifestació convocada per al dia 27 de setembre del 1998, dia en què l'entitat va organitzar una sardana gegant, i també que declarassin l'edifici escolapi com un **Bé Cultural d'Interès Nacional**, ja que, segons Joan Florensa, és possible que fos el monument escolar més antic.

Estat de l'edifici el dia de la manifestació en contra de l'enderroc

Però l'Ajuntament no esperà el 27 de setembre, i una setmana abans, el 18 de setembre, donà el vistiplau a l'empresa constructora ENSECAR què pogués començar a enderrocar l'edifici escolapi, començant per la part sud de l'edifici: el Cinema Espanya, això va provocar la indignació de molts solsonins, que en veure's incapaços de fer res per canviar alguna cosa, van decidir escriure articles d'opinió a la revista Celsona.

M'agradaria ressaltar l'actitud provocativa i fatxandera que va tenir l'alcalde de Solsona Ramon Llumà en els moments de l'enderroc i precisament en declaracions com: "hauran de ballar (les sardanes) al voltant d'un munt de runa", o afirmant que "es demostra que l'Ajuntament de Solsona ha actuat de manera correcta tant en la requalificació dels terrenys de l'illa dels Escolapis com en l'adjudicació de l'obra a l'empresa Ensecar".

Així doncs, el 27 de setembre es va dur a terme la manifestació de protesta per l'enderroc dels Escolapis, a la qual van acudir unes 150 persones; però ja no hi havia res a fer, ja que tal, com es pot comprovar en les fotos, a penes quedava una façana de l'edifici escolapi. En aquella manifestació, les 150 persones van poder expressar la seva opinió mitjançant escrits en un paper que envoltava les tanques que rodejaven l'edifici. **a partir d'aquell 27 de setembre els Escolapis de Solsona es van convertir en història.**

Recull de fotografies del dia de la manifestació

Opinió dels polítics d'aleshores

Ramon Llumà, a casa seva

Ramon Llumà (alcalde de Solsona des de l'any 1979 fins a l'any 2003).

En tenir concertada aquesta entrevista, m'agradaria dir que em fa una mica de por fer-la, és, segurament, l'entrevista més important i més difícil que se'm planteja, però un cop arribat al lloc on havíem quedat, el senyor Ramon Llumà m'atén molt bé i em tracta d'una manera que no em pensava pas.

S'interessa per saber què és el que em mou a fer aquest treball, i jo li explico, i li comento que necessitaria que ell- com a alcalde d'aquells anys- m'expliqués com va viure el procés des de l'equip de govern i què els va portar a decidir enderrocar aquell edifici. Ell tallant-me amablement m'explica que **“la idea d'enderrocar-lo i fer-hi un teatre al mateix solar sorgeix d'en Romà Salas- exregidor de cultura- que ens va plantejar a l'equip de govern que, a Solsona li mancava un teatre, i que el lloc idoni era el teatre dels Escolapis. Llavors tots el vam recolzar, ja que els Escolapis era un edifici molt vell, en ruïnes, i que tenia molt mala cara, molt mal aspecte, era lamentable, la veritat, fins i tot em va venir a veure l'alcalde de Tàrraga demanant-me si realment la gent pel que protestava era per aquell edifici en ruïnes”,** afegint que **“hauríem preferit no tirar-lo a terra, però com que vam treure a concurs el solar de l'edifici i vam veure que en podríem guanyar 100.000.000 pessetes, i alhora la Generalitat ens donava el 50% (100.000.000 més, ja que el teatre costava 200 milions en total) podríem tenir un teatre a cost zero. Això ens va fer decidir tombar l'edifici”,** assegurant-me que van creure més necessari que Solsona tingués un teatre que no pas tot el valor històric i arquitectònic que pogués tenir l'edifici escolapi.

Val a dir que m'explica que per comprovar el valor històric de l'edifici, van fer venir diversos historiadors del partit, que els van assegurar que no tenia cap mena de valor arquitectònic. A més de no tenir-lo, els experts van dir que en tenia menys del que en podia tenir per les modificacions que s'hi havien fet al llarg de la història. I pel que fa al valor històric, Ramon m'explica que hom el coneixia, però em remarca que: **“o el tiràvem a terra, o Solsona es quedava sense teatre,”** tot dient-me que **“és una de les decisions més difícils que he hagut de prendre durant la meua carrera política”**.

A més, Ramon m'explica que **“vam demanar a la Generalitat diners per a rehabilitar l'edifici, però ens va dir que hi havia altres edificis, que era més prioritària la seva rehabilitació que la de l'edifici que estem parlant, ja que el seu valor històric i artístic era superior”**.

També m'explica que la idea de convertir-lo en edifici de pisos, **“no és altra que el cost del teatre sigui zero, i que l'únic projecte que s'hi va presentar va ser la constructora ENSECAR”**, a la qual van obligar a presentar unes característiques en el futur edifici, que tingués pedra, que fos noble, perquè **“substituïa els Escolapis i allà no hi podia anar qualsevol edificació”**.

M'assegura que està content del que va fer, ja que ara **“Solsona té un teatre en condicions, que sí que va ser costós, però es va fer bé i és el que compta”**, a més m'explica que va estar una mica molest perquè **“cert sector de la població de Solsona afirmaven i feien córrer rumors falsos com que m'havien subornat i per això tirava a terra l'edifici”** i m'assegura que **“és totalment fals”** afegint-hi que **“un cop em van intentar subornar posant-me quaranta “quilos” sobre la taula i no els vaig acceptar”** (amb una expressió orgullosa).

Li demano per si repetiria l'acció d'enderrocar l'edifici i em sorprèn amb un **“sí que ho tornaria a fer amb les mateixes condicions, tot i que, com he dit sempre, si s'hagués pogut conservar, millor. I és que no hi havia cap més manera que Solsona tingués teatre”**, bo i afegint que es va intentar edificar-lo a cal Cabanes- d'aquest projecte es van arribar a elaborar plànols i tot-, però que el cost era molt més elevat i l'espai molt més petit.

“El fet que part dels solsonins es manifestessin en contra, ens va fer replantejar la situació, però com que eren només una cinquantena, i l'altra part de Solsona ens donava suport, vam decidir no canviar d'opinió” cosa que, segons ell, **“es va demostrar a les pròximes eleccions, quan vam seguir sent el partit més votat”**, referint-se al fet que era clar que la major part de Solsona estava a favor de l'enderroc, i que tan sols una minoria hi estava en contra, i que per aquesta minoria que va protestar, va fer que tingués tant ressò el cas.

Realment, el que segons Llumà els va donar problemes va ser **“un cop construït l'edifici nou”** tot explicant-me que no recorda gaires coses més, ja que està perdent la memòria, tot intentant tallar amb l'entrevista i aixecant-se per acomiadar-me.

Crec necessari i crec que és una bona dada complementària afegir el nombre de vots dels cinc partits solsonins de les eleccions de 1995 (prèvies a l'enderroc dels Escolapis) i de 1999 (posteriors a l'enderroc). On queda de manifest el descens de vots de CiU, un dels partits de govern que fou l'impulsor de l'enderroc de l'edifici. I, per altra banda, l'augment de vots del grup de FÒRUM, que liderà l'oposició a l'enderrocament.

Any	PSC	CIU	PP	ERC	FÒRUM
1999	400	1575	272	714	658
1995	432	1910	420	456	417

Vilaseca, exregidor del PSC

Xavier Vilaseca va ser regidor pels socialistes a Solsona durant diverses etapes (si les comptem totes sumen dotze anys), una d'elles durant l'enrenou dels Escolapis.

Li demano com se'n va assabentar sobre el possible enderroc que podia arribar a patir l'edifici, i m'explica que **“per l'Ajuntament, per l'alcalde i pels diversos comentaris que vas sentint, però no per la premsa”**- tot contestant-me a la meua pregunta de si se n'havia assabentat per la premsa.

Ell, com és conegut, va adoptar la posició contrària a les intencions de l'equip de govern, és a dir, s'oposava totalment a l'enderroc de l'edifici escolapi. En demanar-li per què, em comenta que **“el valor històric que podia tenir, i el fet que fos un edifici emblemàtic i d'interès patrimonial van ser part de la meua postura; a més, jo veia clarament un mal negoci per Solsona”** i és que segons ell, **“Solsona no podia regalar un terreny al mig del nucli antic perquè un constructor hi construís pisos, i en cas que l'únic recurs fos vendre l'edifici, és molt mal negoci regalar-lo per obtenir tan sols un teatre, ja que si s'hagués posat a la venda el solar de l'edifici, l'Ajuntament n'hauria pogut treure molt més benefici que els 100.0000.0000 de pessetes que va cobrar i el teatre- referint-se a la llei de l'oferta i la demanda-; per tant econòmicament també va ser un mal negoci”**, però alhora reflexiona afegint que **“pel promotor és un negoci rodó, rebre quaranta pisos amb un terreny que t'han regalat...és perfecte”** i aquí és quan Vilaseca veu un altre error de l'Ajuntament solsoní, ja que **“en aquella època en els casos de permutes, els constructors donaven- com a mínim- el 25% dels pisos, espai o diners a la persona que cedia el terreny a canvi que s'hi edificués, i en el cas de l'edifici dels Escolapis tan sols va ser una caixa per fer el teatre”** i no acaba aquí el mal negoci que, segons Vilaseca, acordava l'Ajuntament, i és que **“amb la permuta dels Escolapis amb el Consell Comarcal, i amb el simple enderroc, Solsona perdia una quantitat enorme de metres quadrats per a equipaments”**.

Ell, com a regidor i cap dels socialistes en aquells moments, es va adherir a la “Plataforma Salvem els Escolapis”, juntament amb altres socialistes i el grup Fòrum. Ell, segons em diu, en aquella plataforma tenia la intenció d'aportar informació i evidències que aquell negoci **“no era gens bo per a Solsona, i que calia fer-ho arribar als ciutadans”**; en canvi, Fòrum s'ocupava de **“l'aspecte històric, humà, patrimonial, tot organitzant xerrades, actes...”**. En aquest moment és quan Xavier se'm sincera i m'afirma que **“ens creïem que guanyaríem la “batalla” i és que, ens creïem que teníem la raó i ho vèiem tot molt bonic i fàcil, fins i tot en el moment en què es van parar les obres, ens vèiem amb la disputa guanyada, però vam pecar d'ingenus i ens vam endur una garrotada”**.

Crec necessari fer-li la pregunta de si tornaria a adoptar aquesta posició, i sense dub-

tar-ho ni un segon diu que **“sens dubte, i molt més radicalment, no pot ser que l'Ajuntament no ho pogués veure, el promotor en treia un negoci rodó i nosaltres- referint-se als solsonins- no”** i sentència amb un **“aquí passa alguna cosa: o hi ha un possible suborn o Llumà és ruc”** i m'indica que s'inclina per la segona opció.

Per acabar, li demano si el tema dels Escolapis va tenir quelcom a veure amb la seva dimissió, i és que va dimitir abans que acabés aquella legislatura, però em respon que **“era un pacte de dins el partit, però no t'ho he de negar, això em va fer perdre la motivació i no va contribuir gens que tingués ganes de seguir”**.

Finalment, i quan ja estic a punt de marxar, em facilita una sèrie de documents que disposa ell al seu despatx del Registre de la Propietat sobre el sòl dels Escolapis.

Quico Riu, a casa

Quico Riu va ser regidor per Fòrum a l'Ajuntament de Solsona durant diverses etapes. Just començar l'entrevista li demano com se'n va assabentar sobre el possible enderroc, i m'explica que **“tot i que en aquells moments no estava a l'Ajuntament, formava part d'un grup polític que sí que hi estava, per tant, te n'assabentes igual”**.

Em va voler recordar que **“el meu primer dia com a regidor va ser en el ple que es decidia el futur de l'edifici, jo vaig presentar unes 450 signatures de solsonins que estaven en contra perquè així l'equip de govern reflexionés sobre el que estava a punt de fer i, per tant, intentar que es fes enrere”**, però no va servir per a res ja que **“des de l'Ajuntament es van subestimar aquestes 450 firmes i ens van menysprear a nosaltres, a part que van ridiculitzar les 450 persones que van firmar en contra, ja que van comprovar signatura per signatura qui eren”**.

Li demano què el va fer adoptar la posició d'estar en contra de l'enderroc i em respon amb un **“molt senzill, per dues coses: una, per la conservació del patrimoni històric local”** i m'aclareix que **“des de l'Ajuntament deien que no en tenia de valor històric, però hom sabia que sí, un exemple claríssim en són els usos que va tenir”** a més **“estava en contra perquè creia, i segueixo creient, que a l'edifici se li havia de donar vida, hauria pogut ser un edifici en què es podia encabir instal·lacions municipals, el mateix teatre, una biblioteca, el jutjat, i és que hi havia un munt de metres quadrats!”** i pensa que **“onze anys després l'Ajuntament ens dona la raó, és a dir, ara s'està edificant una illa cultural que nosaltres ja prevèiem que s'havia de construir onze anys abans i que es podia haver fet als Escolapis amb un cost molt menor i hauríem disposat d'un espai més gran”**. A més em comenta, com Vilaseca que **“aquest negoci suposava una mala inversió, i és que es perdia un edifici històric, Solsona perdria propietat i metres quadrats i tan sols guanyava una caixa per a un teatre”**- responent-me tot indignat.

Finalment li plantejo el dubte de si tornaria a actuar com ho va fer i em respon d'una manera sincera, clara i ràpida: **“oi tant que ho tornaria defensar, i és que el pas del temps ens ha donat la raó”** i per ja acabar em vol fer memòria que **“quan no vam poder evitar ja l'enderroc de l'edifici, vam continuar en una fiscalització minuciosa i rigorosa de tot el que feia referència al nou edifici, i és que hi havia moltes coses que es van fer malament”**- referint-se, per exemple, a la rampa d'entrar al teatre i a la no utilització de rampes d'accés, i sobretot que l'enderroc es va començar a fer sense un protocol de seguretat. I m'assegura que no **“veig gens clar l'acord que hi va haver entre la constructora i l'Ajuntament”**.

Usos de l'edifici

Com tots sabem, l'edifici escolapi de Solsona, a part de ser Escola dels Pares Pia, va ésser destinat a diversos usos. Un per un faré esment del temps que van estar en l'edifici, de les funcions que s'hi van realitzar i ho complementaré amb una entrevista a un personatge que hi va treballar en els usos més recents.

ESCOLA PIA. (1790-1837) ²¹

Va arribar a l'edifici escolapi procedent de les cases situades al carrer St. Llorenç l'any de la inauguració de l'edifici: el 1790. Allí van impartir classes els pares escolapis durant 47 anys. La seva funció, com he dit prèviament, era tant pedagògica com social, ja que el que pretenien era formar els nens per entrar al món laboral, tot ensenyant-los a llegir, la llengua llatina, aritmètica, retòrica, primeres lletres, literatura, gramàtica...a més de bons costums i religió. Van haver d'abandonar l'edifici l'any 1837 per culpa de la Primera Guerra Carlina.

HOSPITAL DE SANG(1837-1840) ²²

L'edifici dels Escolapis va servir com a hospital de Sang durant l'estada de les tropes Carlines a Solsona, ja que aquestes van caure derrotades a les contrades de la ciutat, i els suposà perdre 600 soldats i alhora tenir a les seves files 800 soldats ferits, això va fer que l'edifici dels Escolapis es convertís, durant tres anys, en hospital de sang de les forces carlines.

HABITACIONS (1840) ²³

Durant aquell any, l'Ajuntament va llogar l'habitació a alguns veïns que no disposaven de casa.

21. Llibre de Notas de Thomas Bajona y Folch Argenter de la Ciutat de Solsona. Any 1770. ADS. Número 268, f. 7

22. Llibre de memòries de Josep Soler i Ceriola, Cuarto Tomo. ADS. Número 264, ff.

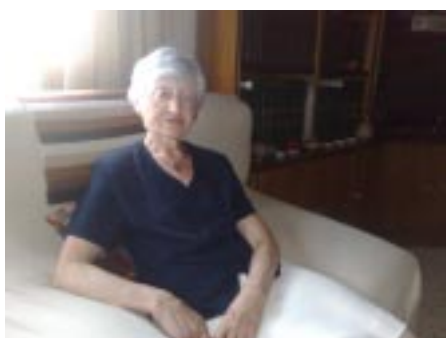
23. ACS. Lligall 101, document 20.

ESCOLA PÚBLICA DE SOLSONA (1842-1966) ²⁴

L'any 1841, finalitzada ja la guerra, es reprenen les tasques docents a l'edifici, i és que aquell any la Comissió d'Instrucció de Primària de Lleida va autoritzar a l'Ajuntament que hi pogués establir l'escola de primària, la qual es va obrir el 23 d'octubre d'aquell mateix any. Durant el període d'estada de l'escola a l'edifici, es van haver de fer una sèrie de reformes a l'edifici per condicionar i alhora millorar les instal·lacions.

Les tasques docents duraren a l'edifici fins a l'any 1966, just l'any en què es va inaugurar el col·legi de Primària de Solsona, l'**escola Setelsis**. Durant aquests anys l'escola va ocupar la planta baixa (per a nois) i la primera planta (per a la mainada i nenes).

La Maria, en un moment de l'entrevista

Maria Coromines, va treballar de mestra a l'escola pública de Solsona. Va començar exercint aquesta professió al mateix edifici dels Escolapis l'any 1964, tot sent mestra de pàrvuls. Val a dir que ella mateixa havia anat a col·legi als Escolapis quan era petita, no recorda ben bé l'any, però creu que era el 1934 o el 35. L'any 1968 va deixar de fer classes a l'edifici dels Escolapis, ja que l'escola pública ja s'havia mudat a on avui dia hi ha l'escola Setelsis.

La Maria encara té present l'estructura i l'estat de l'edifici, ja que té molt bona memòria, així doncs, quan li demano si em pot fer un petit resum de com era l'edifici, de quines parts constava i quines altres entitats utilitzaven l'edifici, no tarda ni dos segons a començar: **"Entràvem pel carrer de St. Pau, hi havia dues portes, una per a l'escola graduada de nens i l'altra per a la resta de l'edifici: Parvulari, escola unitària de nenes, jutjat de primera instància i la guàrdia civil"**, a més m'explica que la planta baixa l'ocupava l'escola graduada de nens (la qual era formada per tres classes d'uns 20-25 alumnes cada una, amb un mestre per classe, per un pati força gran, per un menjador escolar i per la cuina); l'altra entrada a la planta baixa comunicava amb un passadís llarg que donava a unes escales que anaven a la primera planta, on hi havia una classe de nenes, que ella defineix com **"claustrofòbica, petita, hi havia molt poca llum, i és que tan sols disposàvem d'una finestreta, i quan marxava la llum, ja t'ho pots imaginar...a més, teníem un lavabo dins a classe i un a fora el pati, i tots dos sense aigua corrent..."**

I és que en la seva classe la mestra Maria havia d'atendre 95 nens i nenes compresos entre 3 i 7 anys, a qui havia d'ensenyar a sumar, llegir, escriure i un cop ja sabien fer-ho passaven a l'escola graduada (era igual l'edat).

La mestra encara té un record agredolç del que va suposar, per ella, treballar-hi: **"era el meu primer any de feina, i havia de vigilar 95 nens, que no tenien ni lloc on seure, no tenia pissarra per ensenyar-los a escriure; ara això és inimaginable."**

Equip Mestres, any 1965

Alumnes del curs 1964/65

Alumnes del curs 1965/66

Aquest estrès em va portar a plantejar-me si realment el que m'agradava era ser mestra". Tornant a descriure l'edifici, m'explica que el pati de què disposaven a la primera planta per a les nenes (que també estaven ubicades a la primera planta en una classe una mica més gran que la del parvulari) i per als mateixos pàrvuls era molt i molt petit: **"Encara no sé ni com ho arribàvem a fer, posar tanta canalla en un espai tan petit"** - recorda.

A més, la primera planta l'havien de compartir amb el jutjat de primera instància, que segons la mateixa Maria, era la part de l'edifici que estava en més bon estat, i aprofita per explicar-me que **"les classes eren horribles, allò era un infern, l'estat interior de l'edifici era pèssim, era vell, els grans que hi havia entre pis i pis eren molt alts i alguns nens els havíem d'ajudar a pujar-los"**. A més, en la primera planta hi havia una mena d'altell on hi havia una habitació per a algun mestre foraster.

Finalment hi havia l'última planta, la segona, on hi havia instal·lada la guàrdia civil, d'allà no me'n sap dir res, ja que mai no hi va arribar a pujar; el que recorda era la mala educació d'alguns guàrdies, que s'alteraven cada

dia que els nens sortien al pati a jugar. Un dia, la Maria recorda que va sortir un guàrdia civil amb un to exaltat, tot cridant **"Callad, queréis hacer el favor de callaros, no hay quien pueda con vosotros, ¿que no veis que el jefe está hablando por teléfono?"**, aquesta és una de les moltes anècdotes que em va explicant la Maria a mesura que les va recordant; un altre exemple és que una mare va portar a matricular el seu fill a l'escola pública, i al mateix vespre, aquesta mare es va presentar a casa la mestra Maria per dir-li que no podia matricular el seu nen en un "antro" com aquell.

La Maria m'explica que l'any 1966 es va traslladar l'escola dels Escolapis a on avui hi ha l'escola Setelsis, però que unes classes van haver de quedar-se a l'edifici del Vall Fred, llavors va passar de fer classe a nens de pàrvuls a treballar a l'escola graduada, per tant, feia classe en grups reduïts d'uns 20-25 alumnes. Aquest fet va comportar que passés a fer classe a la planta baixa, on les classes ja eren una mica més decentes.

Li faig esment de l'enderroc, per a esbrinar, així, la seva opinió. Ella sincera i impulsiva em contesta que **“em sap molt greu, ja que va ser un edifici molt emblemàtic per a Solsona. Ara bé, del que n'estic molt contenta és del fet de canviar l'escola de lloc, ja que era inviable que els nens poguessin fer classes allà; penso que valdria molt la pena haver-lo restaurat, perquè era un edifici molt maco”**. Finalment, abans de marxar de la sala on m'ha atès, i tot acompanyant-me cap a la porta, orgullosa m'explica una altra anècdota, i és que gràcies a ella i la insistència d'una mare, es va obrir un nou parvulari on avui dia hi ha les cases barates, i és que la mare de la qual he fet esment va voler matricular el seu fill a l'escola dels escolapis, però a causa de l'excés de reserves que hi havia, no el va poder matricular. A part d'aconseguir la creació d'un altre parvulari, aquella insistència va provocar que el mateix alcalde visités l'escola i encarregués més bancs per als nens (que, com he dit, no en tenien suficients) i més mestres.

MÍLÍCIAS NACIONALS (1855) ²⁵

Durant l'any 1855 l'Ajuntament de Solsona va cedir a les Milícies Nacionals el pati, els passadissos i un local de la planta baixa perquè poguessin dur a terme la seva instrucció.

OFICINES ZONA MILITAR (1886) ²⁶

A partir del setembre de l'any 1886 i fins a final d'aquest any l'edifici escolapi va servir com a oficines de la zona militar.

ARXIU NOTARIAL(1889) ²⁷

L'any 1889, i a petició del notari d'aleshores, l'Ajuntament acorda instal·lar a l'edifici dels Escolapis (concretament en una sala del segon pis) l'arxiu notarial.

OFICINA DE TELÈGRAFS (1890-) ²⁸

L'any 1890, i després d'estar-hi batallant durant tres anys, l'Ajuntament finalment instal·la a l'edifici dels Escolapis la central de telègrafs.

24. ACS. Lligall 138 (1800-1841), plec 2, document 17.

25. ACS. *Libro de Actas del Ayuntamiento*, t. V (1855-1859), número 68, ff. 5v - 6r.

26. ACS. *Llibre d'actes del Ple de l'Ajuntament*, t. 10, (1884-1896), número 1869, f. 51r. i ACS. *Llibre d'actes del Ple de l'Ajuntament*, t. 10, (1884-1896), número 1869, f. 54r.

27. ACS. *Llibre d'actes del Ple de l'Ajuntament*, t. 10, (1884-1896), número 1869, f. 130.

28. ACS. *Llibre d'actes del Ple de l'Ajuntament*, t. 10, (1884-1896), número 1869, f. 182

JUTJAT (1892-1994) ²⁹

El jutjat municipal s'instal·la als Escolapis l'any 1892, concretament a la primera planta de l'edifici. Anys més tard i a causa d'unes reformes, el jutjat se situa a la segona planta de l'edifici.

L'any 1970 el jutjat de Solsona va passar de ser un Jutjat de Primera Instància a un Jutjat de Districte, ja que tan sols Cervera o Solsona podien disposar, en aquells moments, d'un jutjat de Primera Instància (per una llei de Districtes) i per una sèrie de contactes que tenia la ciutat de la Segarra amb la dona del general Francisco Franco van fer que el jutjat de primera instància es traslladés a Cervera. 19 anys després, i l'entitat encara duent a terme la seva tasca a l'edifici escolapi, Solsona va tornar a disposar d'un Jutjat de Primera instància, aquest fet va ser clau en la història que va tenir el jutjat a l'edifici, ja que motivat per aquest nomenament, quatre anys més tard l'entitat va abandonar l'edifici: el 1994.

Pilar Ballabriga, al seu despatx

Maria Pilar Ballabriga i Cases és l'actual secretària del jutjat de Solsona. Va començar a treballar l'any 1979 a l'edifici dels Escolapis. En aquell moment el jutjat de Solsona era situat a la primera planta de l'edifici dels Escolapis. Val a dir que en aquells moments el jutjat de Solsona era considerat com un "jutjat de districte", ja que el 1970, i per influències de la dona de Franco- segons m'explica la Pilar- el jutjat de Solsona de Primera Instància es va decidir traslladar a Cervera, i així

doncs a partir del 1970 el jutjat de Solsona va ser Jutjat de Districte.

L'espai de què disposava el jutjat de districte en el moment que la Pilar hi va començar a treballar era petit- ja que eren quatre treballadors, el seu pare, ella, el fiscal i un forense (el metge Casserres)- tan sols dues sales: la de secretaria i el jutjat, a part d'un petit arxiu i d'un petit lavabo, del qual la Pilar m'explica que **"estava fora de les dependències del jutjat, estava molt i molt vell, recordo que una setmana el vam deixar d'utilitzar i la següent es va ensorrar"**.

Però l'any 1989 es va tornar a instaurar el jutjat de Primera Instància a Solsona, això va permetre a la Maria Pilar i als altres treballadors canviar-se d'espai, però no d'edifici, continuaren duent a terme la seva tasca a les dependències dels Escolapis, però en un altre espai, el qual **"estava millor,**

Acces a la Sala de Vistes

²⁹ ACS. Llibre d'actes del Ple de l'Ajuntament, t. 10, (1884-1896), número 1869, f. 245.

Sala de Vistes poc abans de l'enderroc

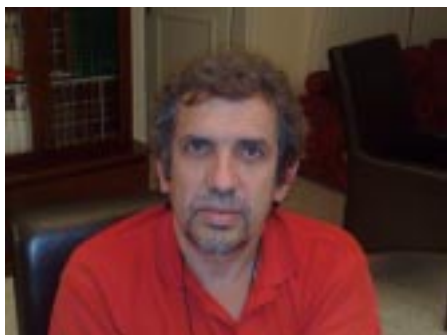
hi havia molt més espai, hi havia la sala de visites, el bany, un despatx petit, una sala gran que era utilitzada com a secretaria, el despatx del secretari i el despatx del jutge". Tot i això Ballabriga recorda que les instal·lacions on treballava estaven "fatal, semblaven com d'una pel·lícula de por, sobretot els dies de pluja", tot i això m'apunta que "segurament no devia reunir les condicions que necessita un organisme públic, però jo no hi veia perill d'ensorrament, i a més el nostre espai estava prou bé, això sí, el segon pis estava molt malament, i per això van tancar-lo i era impossible accedir-hi. Recordo que abans els nens hi venien a jugar els dies de pluja".

I és que ella creu que la part que pitjor es conservava de l'edifici era la teulada, a més, ella creu que "si haguessin pogut salvar l'edifici millor, però el munt de traves i inconvenients que hi van haver van fer que no es pogués salvar".

La Pilar va deixar de treballar a l'edifici l'any 1994, quan van inaugurar el jutjat del qual disposen ara, a la plaça Major de Solsona, ja que en aquells anys la Generalitat estava portant una campanya per a traslladar tots aquells jutjats que estiguessin més malament, i entre aquests hi havia el de Solsona

GUÀRDIA CIVIL (1941-1974) ³⁰

L'any 1941 l'Ajuntament va habilitar la segona planta dels Escolapis per tal que la Guàrdia Civil hi pogués ubicar les seves dependències. Allí disposaven de diversos espais: cel·les, l'oficina del tinent, d'una sala pel guàrdia de "parte" i de pisos per als guàrdies, els quals disposaven d'unes tres habitacions, una cuina, un menjador i un lavabo. L'any 1974 marxaren de l'edifici i s'establiren a peu de la muntanya del Castellvell, i avui dia encara hi són.

Antoni, fill de Guàrdia Civil

Antoni Merino és fill del guàrdia civil Lorenzo Merino. Ell va viure en un dels pisos-aleshores n'anomenaven pavellons- de què disposava la guàrdia civil a l'edifici dels Escolapis, ja que el seu pare era un dels guàrdies que treballava a Solsona. Allí hi visqué entre els anys 1969 i 1974.

M'explica que abans de traslladar-se a l'edifici escolapi, ell i la seva família vivien al carrer St. Llorenç, on la guàrdia civil disposava d'una sèrie de pisos per a les famílies dels oficials. El trasllat, per ell, va suposar fer el mateix trajecte que varen fer els escolapis, però gairebé dos segles més tard.

30. ACS. Llibre d'actes de sessions de l'Ajuntament (1940-1941), número 1753, ff. 45r-46r.

El Toni m'explica que l'edifici escolapi disposava d'uns quatre pisos- m'afirma que no m'ho pot assegurar per culpa de la mala memòria-, els quals estaven dotats **“d'una cuina, un menjador, un bany i dues o tres habitacions. Eren pisos vells, molt vells- recorda- i és que no teníem calefacció, hi havia moltes goteres, la instal·lació elèctrica era pèssima, bé, de fet tot era deplorable. Recordo que a la família érem cinc i jo i el meu germà gran havíem de dormir al menjador. Tot i això, en tinc bons records, sempre jugàvem per allà, sovint ens colàvem al cine Espanya per una porta que hi havia des de l'edifici, i xafardejàvem coses de la sala de projeccions”**.

Quan ell va viure allà, el cos total dels guàrdies civils disposaven d'uns dotze treballadors: el “jefe”, el sargent, dos guàrdies, 1 oficinista, 6 guàrdies de patrulla i un altre treballador que es dedicava a llegir tots els comunicats que enviaven en llengua morse, se l'anomenava el guàrdia de “partes”; una anècdota que m'explica l'Antoni és que aleshores **“els guàrdies civils estaven sempre de servei, encara que estiguessin fent el cafè o donant un volt, no com ara, que si no estàs de servei pots fer el que et plagui”**. Així doncs, l'edifici havia de reunir diverses necessitats, per això dotava d'uns quants espais: l'oficina del tinent, oficina del guàrdia de “partes” i de les cel·les, a més dels quatre pisos distribuïts en la primera i la segona planta (un i tres, respectivament).

Ell creu que, malgrat el mal estat que patia l'edifici, per fora es conservava força bé, i m'explica que **“sincerament, el que crec que estava pitjor era la teulada i el traster que hi havia, on crec que havia estat o era un galliner i coniller, i és que sovint veia algunes gallines o conills voltant per l'edifici. De fet, l'interior de l'edifici s'ensorrava i cada vegada estava pitjor, hi havia zones que havies de vigilar molt de no caure-hi i anar-te'n a la planta de sota! Per contra, crec que l'edifici per l'exterior estava prou bé i es conservava força”**.

CINEMA ESPANYA (1941-1998)

L'any 1941 a la part més nova de l'edifici escolapi, l'Ajuntament va establir-hi el cinema Espanya, després de dos anys lluitant perquè la ciutat de Solsona tingués cinema. Fins a l'any 1952 va funcionar com un cinema d'iniciativa privada, i a partir de llavors va dependre de l'Ajuntament totalment, que el posava a disposició d'entitats públiques. La que més el va freqüentar fou el “CINE FÒRUM”, que tenia la intenció de reactivar el cinema a Solsona. Així va anar funcionant fins a l'any de l'enderroc de l'edifici: el 1998

Conversant amb el Narciso

Narciso Ortiz García va treballar als Escolapis durant 20 anys, des de final de la dècada dels 70, fins al mateix any de l'enderroc: el 1998. Era el treballador del cine Espanya, allà **“portava el bar juntament amb la meva dona, la Maria, a més, jo “tirava” les pel·lícules. Ella servia crispetes i refrescos als clients i jo m'encarregava de tenir-ho tot a punt per al passi de la pel·lícula o per la repre-**

sentació que hi hagués". A més, tot sovint s'oferien funcions de la coral infantil Riallera, **"també venien les escoles a mirar pel·lícules o a representar obres teatrals. Els pastorets sempre es feien a la sala del cine i també s'havien arribat a fer discursos polítics, varen venir Ernest Lluch i Narcís Serra"**.

Narciso, m'explica que el cinema Espayaa no comunicava directament amb l'edifici dels Escolapis, que no recorda que hi hagués cap passadís o porta que comunicués el cinema amb l'edifici. Recorda que el cinema Espanya constava de quatre sales, l'entrada, que era com una mena de vestíbul, el bar, que tenia una forma allargada, la sala de màquines i finalment la sala gran **"constava, encara ho recordo, de 345 butaques, les butaques les van comprar a les monges per un sac de trumfos cada una, m'ho va explicar el mateix alcalde de llavors, el Serra"**- recorda.

"Passàvem una pel·lícula cada divendres a les 22.00 per a l'entitat CINEFÒRUM (entitat creada l'any 1966, creada pel Manolo España, entre d'altres), **en acabar el passi la gent es quedava a comentar el film i a intercanviar opinions. Recordo que llavors el cine s'omplia gairebé sempre. A més, els diumenges a la tarda, a les 17.00 hi havia un passi de pel·lícules per a nens, l'entrada era de franc, ja que anava a càrrec de l'Ajuntament, eren pel·lícules de dibuixos animats, el cinema també s'emplenava de pares i mares que acompanyaven els seus fills a mirar la pel·lícula. El que sí que feia era abans del passi de cada pel·lícula era passar el famós NODO"**.

En preguntar-li per l'estat de l'edifici, el Narciso es posa les mans al cap, ja que **"era vell, molt vell, estava bastant mal cuidat, al cine hi havia moltes goteres, i el traster de sobre la sala del cinema estava ple de coloms i d'excrements"**. Per fora, l'edifici, segons recorda tampoc no estava gaire bé.

Rampa d'accés al Cinema Espanya

El Narciso em fa menció, per primer cop, d'una cosa que no sabia, i és que a sota de la sala de cinema del cine Espanya hi havia una mena de garatge on es guardaven les cavalleries de l'enterraments, i posteriorment els camions de les escombraries.

Finalment li faig menció de l'enderroc, em diu que li sap greu- tot i que en el seu rostre es pot observar poca nostàlgia-, i que recorda molts manifestants que es negaven que l'enderroquessin.

AMISOL (1978-1983)

L'associació pro Minusvàlids de Solsona i Comarca és una associació que es crea l'any 1976 amb l'objectiu de facilitar i donar accés al món estudiantil i laboral els defici-

ents mentals del Solsonès. Així doncs, l'any 1978, demanen a l'Ajuntament la cessió d'un local als Escolapis per tal de dur a terme la seva tasca, ja que no disposava de prou pressupost per a construir el seu propi taller. En aquell taller manipulaven peces de guix, ceràmica i feien anoracs. L'Amisol va començar a créixer durant la seva estada als Escolapis, quan va passar a tenir de 6 a 15 treballadors.

Allí hi varen romandre fins al 1983, any en que ocupen els nous tallers.

Antoni Albareda

Antoni Albareda fou president de l'AMISOL des de l'any 1979 fins a l'any 1988, curiosament són els anys en que l'entitat solsonina va experimentar un creixement més important. Allí, tal com m'apunta Albareda, **"els treballadors de l'entitat elaboraven estatuetes de ceràmica i cera, els les ensenyava a fer el Germà Javier del Miracle- que tal com l'Antoni m'ha dit, va viure allà durant uns mesos-, aquestes estatuetes les veníem"**. En aquest mateix moment la Claustre-

l'esposa d'Antoni- m'explica una anècdota: **"una vegada vam anar a Mallorca de vacances i en una parada de mercadet vam trobar unes estatuetes que les havíem fet a l'AMISOL"**.

L'Albareda m'explica que els inicis van ser **"molt difícils, ja que no disposàvem de diners, però, per sort l'Ajuntament va decidir prestar-nos un local de franc fins que trobéssim alguna cosa millor, aquest local era situat als Escolapis, entrant per la porta petita del carrer St. Pau, no era gaire gran i estava en males condicions, però no hi podíem fer pas res més"**. Val a dir que la majoria dels treballadors de l'entitat eren solsonins, però per al pacte que tenien, i que es va trencar, amb l'escola cardonina "El Nou Camí" també hi havia treballadors de la vila de Cardona.

Al principi encara era viable, segons l'expresident, però de mica en mica es van anar incorporant nous treballadors al centre que van fer que el local situat als escolapis fos massa xic. Això i les males condicions de l'edifici ja esmentades, van fer plantejar a l'entitat el canvi de local.

El canvi de local fou possible gràcies al sogre de l'aleshores president. I és que Aleix Vilalta va cedir un terreny d'una hectàrea perquè l'associació pogués créixer i així doncs, demanar a la Generalitat una subvenció per poder construir el nou taller. Així fou i l'any 1985 es traslladaren de l'edifici escolapi al Nou Taller.

Tornant enrere, li torno a preguntar sobre l'estat de l'edifici, del qual em torna a dir que **"sincerament crec que estava en perill d'ensorrar-se, ja que estava molt deteriorat, de fet estava abandonadíssim, fins i tot el pati interior, on els treballadors sortien de tant en tant a prendre l'aire. Ara, per fora crec que es conservava força bé"**. Van compartir edifici amb el jutjat, i ja està.

POLICIA LOCAL (1990-1998)

La Policia Local de Solsona va ocupar el local situat a la planta baixa dels Escolapis l'any 1990. Les seves dependències constaven de tres cel·les, una sala de reconeixement, les oficines, els vestidors i la recepció. Allí hi romangueren durant vuit anys, és a dir, van marxar i es van instal·lar al nou local l'any de l'enderroc: el 1998.

Marià durant l'entrevista

Marià Vendrell és l'actual cap de la Policia Local de Solsona, ho és des de l'any 1996. El Marià exerceix de policia local des de l'any 1988 a la ciutat de Solsona, va començar treballant a l'Ajuntament (on llavors hi tenien les dependències). L'any 1990, poc temps després d'un any es varen traslladar a l'edifici dels Escolapis, ell creu que el canvi va ser perquè aleshores **“el jutjat s'acabava de traslladar als Escolapis, i al ser de primera instància obligava a tenir cel·les, les quals controlàvem nosaltres”**. Vendrell recorda que **“estàvem situats a la planta baixa, entrant per la porta petita a mà esquerra. Disposàvem de les oficines, de les cel·les, d'una sala de reconeixement i de la recepció i finalment els vestidors”**.

Quan li demano que em parli sobre l'estat de l'edifici m'explica que ell **“no hi veia cap perill que s'ensorrés, es notava que era un edifici vell i hi havia algunes goteres, però d'aquí a enderrocar-se res de res”**. Al mateix parlar de l'estat de l'edifici, aprofito per demanar-li la seva opinió personal sobre l'enderroc, ell em diu que **“no tinc coneixements suficients per a valorar o no si el que convenia era tirar-lo a terra, em refereixo a coneixements històrics, jo puc dir-te que m'està molt bé que el tiressin ja que ara visc a l'edifici que s'ha edificat, però també puc dir-te que em sap greu, ja que era un edifici simbòlic de Solsona, és que realment no sé el que era millor ni per a l'edifici ni per a la ciutat”**.

M'explica que quan estaven als Escolapis, el cos policial de Solsona constava de sis policies, i ara consta d'onze oficials, fet que demostra el creixement demogràfic de Solsona.

“El fet de tenir el jutjat tan a prop feia que el vincle entre les dues entitats fos màxim, així doncs, el canvi de local, juntament amb el desplegament de mossos d'esquadra a Solsona han fet que la relació no sigui tan estreta”. I és que el Marià m'afirma que **“el canvi de local té tant pros com contres, pel que fa al local, aquest està millor, és més nou...però, respecte a quan estàvem als Escolapis, hem perdut pel que fa a localització, ja que abans teníem el vall fred i la carretera de Bassella a un pas, ara és un enrenou sortir amb cotxe!”**, fet que porta a afirmar al Marià que **“la ubicació era millor abans”**.

El Marià m'explica que de petit havia anat a col·legi als Escolapis, i que la classe que ell havia ocupat després va ser una de les cel·les que ja he anomenat, de pas, fa memòria anys enrere i recorda com eren les classes, i m'explica que cada dia a l'hora del pati les mestres els preparaven llet amb pols, a més recorda perfectament **“quan ens van canviar d'escola, estàvem tots molt contents pel fet d'estrenar una nova escola”**.

Ja per acabar, el Marià m'explica amb un to d'humor que ell, en saber que l'enderroc de l'edifici era imminent, va decidir “robar” els esmolts que hi havia al pis de mestre a la primera planta, i és que allà hi va viure una mestra de la qual el Marià no devia guardar bon record.

A continuació hi ha l'entrevista a Josep Maria Borés, que no va tenir una relació gaire directa amb l'edifici, però que la seva aportació des del punt de vista periodístic (ja que era i és l'editor de la revista Celsona) va ser important:

Josep M. Borés, a l'oficina del Celsona

Josep Maria Borés, editor i creador de la revista “Celsona”, va seguir de ben a prop el procés d'enderrocament dels Escolapis, i és que la revista es va crear mesos abans que comencés tot el moviment de l'enderroc (concretament, tal com el Borés em recorda, la revista va treure el seu primer número el 4-4-1997).

Tal com ell m'explica, **“la revista al principi es volia desentendre de política i tot el que deriva d'ella”**. Però el poc moviment que va viure la revista al principi- ho demostra que tan sols s'editaven entre 200 i 300 revistes setmanalment de les quals en sobraven **“una bestiesa”**- va portar la revista a incloure en l'apartat d'opinió cartes de caire polític. Josep Maria recorda l'activisme que tenia el grup polític FÒRUM, i em diu que els va ajudar el fet de la polèmica dels Escolapis, ja que mantenien un debat obert a la revista setmana rere setmana.

Borés, mentre em fa entrega d'un llibre que recull els acudits d'en Mia, m'explica que **“la secció d'en Mia reflecteix clarament tot el procés de l'enderroc, ell, que hi estava en contra cada setmana, o gairebé cada setmana representava un acudit del tema”**.

La revista va anar creixent, un fet que ho demostra és l'increment de revistes que s'editen setmanalment, abans eren unes 300 i ara ja passen de 1300 exem-

Acudit del Mia publicat al Celsona

plars a la setmana, fets com el dels Escolapis, el de Correus... van ajudar a incrementar la compra de revistes per part dels solsonis.

Josep Maria, quan em parla de l'enderroc des d'una posició subjectiva, creu que **"el fet que es polititzés la plataforma per salvar els escolapis va fer que la passivitat de la gent augmentés"**, a més afegeix que **"jo, que tota la vida havia viscut allà davant, em sap molt greu la veritat, de petit sempre em colava amb els amics per jugar a dins de l'edifici, exploràvem, recordo perfectament com era, i sí que per dins estava bastant ruïnós, però un espai com aquell, en un lloc tan simbòlic com el nucli antic, no tenia preu, només que s'hi haguessin gastat la quarta part dels diners que ara es destinaran a l'illa cultural, allò s'hauria pogut refer"**

La manera perquè el Celsona pogués informar els solsonins de l'evolució del "cas Escolapis" no era d'altra que anant als plens de l'Ajuntament, ja que l'equip de govern no disposava de servei de premsa, a més recorda no haver pogut entrevistar en cap ocasió l'aleshores alcalde Ramon Llumà. **"Era realment un govern de dretes, ell feia i no havia pas de raonar o explicar el que feia i el perquè"**.

Recorda que els articles d'opinió que recollia la revista eren majoritàriament per manifestar-se en contra de l'enderroc.

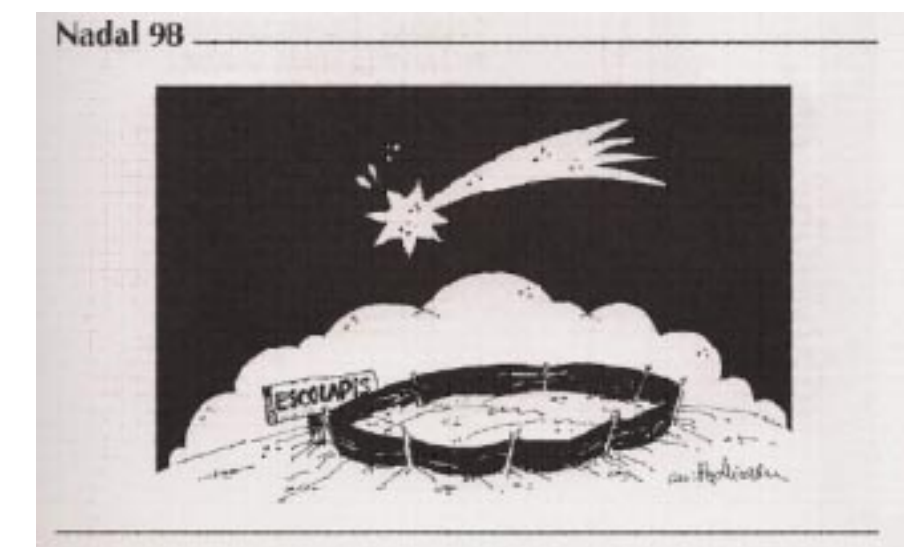
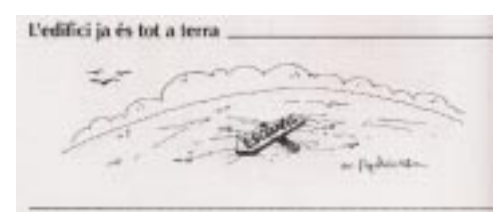
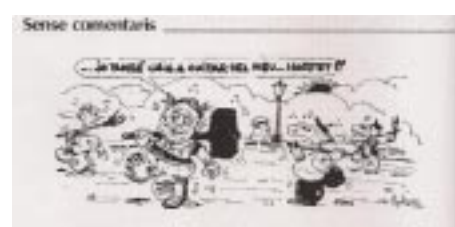
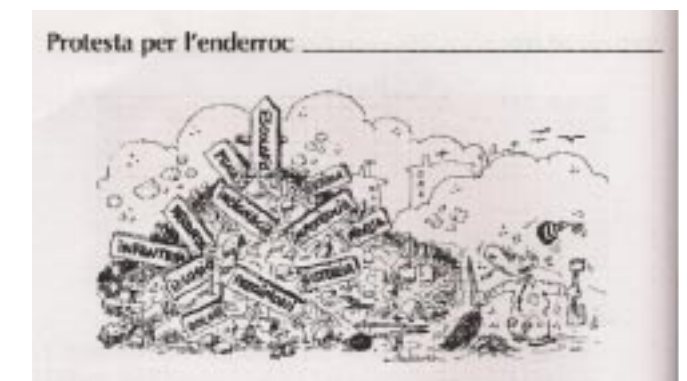
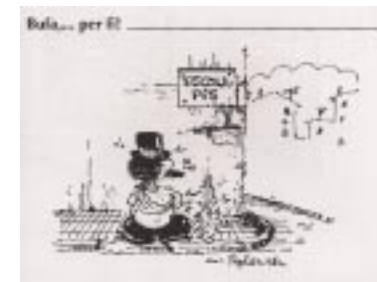
Finalment retorna a la seva etapa de joventut per explicar-me el que ja havia començat a fer abans **"ens colàvem per una finestra que hi havia trencada just al pati o, si nó, per la entrada del carrer St. Pau, investigàvem per dins, xafardejàvem els pisos dels agents de guàrdia civil, els quals eren a la primera i la segona planta, eren pisos corrents, cada pis disposava de la seva cuina, lavabo i habitacions"**.

Recorda que a la guàrdia civil, de tant en tant, hi havia alguns presos al calabós.

Quan li demano si em pot descriure una mica l'edifici, m'explica que **"hi havia dues entrades, les dues al mateix carrer, al de St. Pau, les quals no comunicaven entre si. La petita donava als baixos, on hi havia una capella molt petita i cada any s'hi celebrava una missa; la gran la fèiem servir com a pista de frontó, i és que era molt gran!, recordo que donava a unes escales molt amples i altes, enmig d'una gran foscor- la que alguns joves aprofitaven per anar a pixar i deixaven una pudor permanent. Recordo que hi havia un gran pati, que el primer pis estava ple de pisets de la guàrdia civil, com ja t'he dit abans, i a la segona planta hi havia les oficines dels guàrdies civils. També recordo que l'àguila de la festa major la guardaven a la segona planta de l'edifici i que jo l'havia fet ballar d'amagat"**.

Els records del Josep Maria no s'acaben aquí, i és que es dona la coincidència que es va casar al jutjat de primera instància, el qual era situat a la primera planta de l'edifici. M'explica que es va casar a la Sala de Vistes, la qual era la que es conservava en millor estat.

Acudits del Pep Mia sobre els Escolapis publicats al Celsona.
Extret del llibre *amb la cigarreta al nas. Anuari 98. Pep Mia*

També he cregut important entrevistar Ramon Padullés, que en va ser l'arquitecte que va tirar a terra l'edifici i va alçar el que avui en dia és el Teatre de Solsona.

Ramon, al seu despatx

A **Ramon Padullés**, arquitecte de professió, se li va encarregar l'elaboració d'un informe sobre l'edifici dels Escolapis (vegeu annex), i a partir d'aquest informe i d'altres conceptes o interessos es va prendre la decisió final.

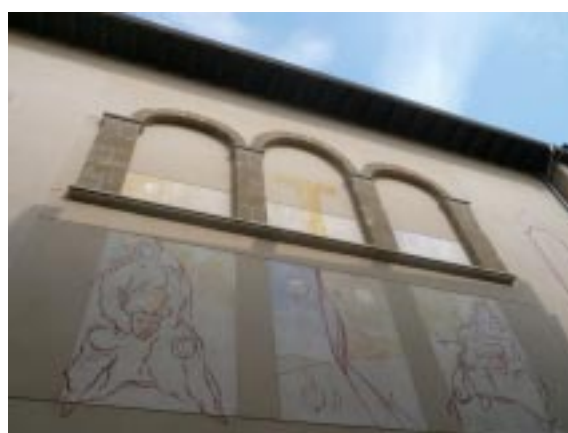
He cregut oportú i interessant anar-lo a veure, ja que si en el seu informe no parla d'enderroc, per què van enderrocar finalment l'edifici? Ell m'explica que aquest informe li va encarregar el mateix constructor **"que ja era client meu abans, i també l'Ajuntament"**. Les conclusions a què va arribar l'arquitecte van ser que **"l'edifici que en principi es volia fer era com tots els dels Escolapis, molt noble i molt senyor, però suposo que per motius econòmics no van acabar de construir-lo tal com havien planejat, i no va quedar tal com haurien desitjat"**. A més, m'afegeix que **"si realment s'hagués construït com s'hauria d'haver fet, ningú no hauria pensat mai de tirar-lo a terra"**.

Em comenta que **"primerament vaig fer un projecte al promotor en el qual es construïen habitatges i l'edifici conservava la façana principal amb les finestres incloses, però el projecte no va agradar al constructor"**. Després **"vaig assessorar construir el teatre on hi havia el cinema Espanya (referint-se a enderrocar la part amb més mal estat i conservar la part que millor es conservava), i establir a la part que dona al carrer dels Escolapis una biblioteca, el jutjat o algun equipament municipal o autonòmic. Això va agradar a l'Ajuntament, però no ho va poder dur a la pràctica davant la negativa de les entitats autonòmiques"**. Ell creia que el problema era que cap entitat pública no passés a davant i que sí que hi passés un promotor i canviés el futur de l'edifici. Al final **"com tots sabem, es va creure que la millor opció era enderrocar-lo i jo, com a arquitecte professional, ho vaig fer i vaig dissenyar el nou edifici"**.

Li demano que m'expliqui si realment era un edifici que estava considerat en ruïnes i afirma que **"hi havia algunes zones que eren considerades ruïna estructural com la part del cinema, l'espadanya i algunes parts interiors"**, però afegeix que **"he rehabilitat coses que estaven pitjor i ara estant dempeus i ben segures; tot és qüestió d'interessos i diners"**. Finalment m'explica que la pedra de l'edifici se la va quedar el picapedrer d'Olius, Parcerisa, i que encara la guarda, ja que no n'ha pogut trobar cap sortida.

Fotografies actuals de l'edifici que alberga el Teatre Comarcal i que ocupa el lloc on durant 208 anys hi hagué l'edifici dels Escolapis de Solsona.

Plataforma Salvem els Escolapis

Per a realitzar aquest apartat he cregut imprescindible parlar amb **Marcel·lí Corominas**, membre impulsor i un dels creadors de la Plataforma.

El Marcel·lí el dia de la manifestació

M'explica que van decidir crear aquesta entitat des del moment que van saber de veres que l'Ajuntament es disposava a tirar a terra l'edifici escolapi. **La idea va sorgir dels partits que estàvem a l'oposició: FÒRUM i PSC, i el que preteníem era construir un instrument de defensa per tal que els Escolapis no es tirs- sin a terra**". Afegeix que **"des de l'entitat vam demanar a les altres entitats de Solsona que s'hi adherissin, però només ho van fer el CEL i l'escola Bressol, a causa de la pressió efec-**

tuada per l'Ajuntament sobre les altres entitats". També diu que s'hi van adherir uns pocs veïns de l'edifici a més de persones concretes. Un problema que van tenir, segons el mateix Marcel·lí, fou que gent il·lustre de Solsona no es va voler adherir a la Plataforma.

Quines actuacions va fer la Plataforma? Doncs la Plataforma va editar un butlletí (PLAÇA MAJOR), va reunir signatures de solsonins que estaven en contra de la intenció de l'Ajuntament, va enviar una sèrie de cartes a gent il·lustre solsonina perquè s'adherissin a l'entitat, va establir contactes amb organitzacions i universitats importants (com SOS monuments i UB) perquè elaboressin un informe a favor de mantenir dempeus l'edifici, va posar nombrosos recursos a les administracions perquè veia irregularitats en el procés d'enderroc i construcció. A més, va editar un recull de totes les actes de l'Ajuntament que feien referència a l'edifici escolapi (des de 1744 fins al 1998) –val a dir que aquest recull el van enviar a gran part dels mitjans de comunicació de Catalunya i pràcticament només "El Periódico" en va fer esment, i actualment està pendent de treure un llibre sobre la història dels Escolapis a Solsona. L'última cosa que destacaria d'aquesta Plataforma que es va crear seria que va aconseguir que el tema dels Escolapis de Solsona es mencionés al Parlament de Catalunya mitjançant Rafael Ribó a fi que l'edifici es convertís en un bé d'interès nacional i així s'evités l'enderroc (i com es pot comprendre no va prosperar).

Ja per acabar aquesta entrevista Marcel·lí Corominas m'explica que va pensar fer una vaga de fam tancat dins l'edifici escolapi un cop va veure que ja no hi havia volta de full i l'edifici s'ensorrava sí o sí, però el cas és que no la va fer ja que no es va veure amb prou suport i, a més, va creure que no portaria enlloc.

Conclusió

Mig any treballant sobre aquest tema s'ha traduït en un augment considerable del coneixement sobre la meua ciutat i sobre la institució Pia. Per tant, puc afirmar que he assolit els meus objectius amb escreix. I és que no esperava arribar a tant de coneixement, ja que no havia previst trobar tanta quantitat d'informació.

Tot i això, m'agradaria que constés que m'he trobat amb tres inconvenients durant el procés de realització del treball. Primer de tot la manca d'informació d'un període concret, de l'any 1797 fins a l'any 1832, i és que durant aquests trenta-cinc anys d'història de l'edifici tan sols dues actes de l'Ajuntament fan referència a l'edifici escolapi.

L'altre inconvenient ha estat la impossibilitat d'entrevistar –per motius de salut– un personatge tan il·lustre com és l'alcalde Xavier Jounou. Penso que amb la seva aportació el treball hauria guanyat qualitat, ja que en el moment de l'enderroc dels Escolapis ell figurava en l'equip de govern, i malgrat ocultar una mica la seva opinió va intercedir en el projecte d'enderroc de l'Ajuntament per tal d'evitar-lo. A més, vora onze anys més tard ha donat la raó als qui defensaven mantenir l'edifici dempeus amb el projecte de "l'illa cultural".

Finalment, l'últim inconvenient ha estat trobar molt poques fotos referents a l'edifici escolapi, cosa que m'estranya, ja que ha estat un edifici molt important i singular per a la ciutat de Solsona.

Malgrat aquests inconvenients estic satisfet de com ha quedat el meu treball i considero que he assolit perfectament els meus objectius, com ja he dit anteriorment. A més, he gaudit duent a terme el treball, ja que el vaig triar d'una temàtica que em motivava i m'interessava, he après a treballar sol i a cercar informació històrica. També he entrevistat gent per complementar millor la recerca històrica, com persones que van viure/treballar o bé involucrar-se en l'edifici.

Això m'ha servit per culminar un treball que va començar amb la intenció de ser una recerca històrica i que s'ha convertit en una barreja entre això mateix i recerca periòdica, cosa que m'ha ajudat a veure que el periodisme m'agrada i és una de les opcions a tenir en compte amb vista al meu futur universitari.

Bibliografia

BAYÉS, Pilarín. *Un cop d'ull a la Història de Solsona*. 1a edició setembre 1990

Ajuntament Solsona

Constitucions i regles de l'ordre de l'escola Pia

Diccionario Enciclopedia Escolapio VOL I

Expedient de secretaria 92.

Expedient de Secretaria de 1739 fins a 1784

FLORENSA PARÉS, Joan. *L'ensenyament a Catalunya durant el trienni liberal (1820-1823), el mètode dels Escolapis*. Publicacions Abadia Montserrat, 1a edició, novembre 1996, Puigcerdà.

Llibre història de 2n de batx Barcanova

LLORENS SOLÉ, Antoni. *Solsona i el Solsonès en la Història de Catalunya (Volum II)* Virgili&Pagès, 1a edició. Lleida, 1987

Memòria del 15è aniversari de l'AMISOL

"Els fons documentals judicials de Solsona conservats en l'Arxiu Històric Comarcal de Solsona". Revista Oppidum 3, revista cultural del Solsonès (2004)

"Escola, política i control. L'ensenyament públic a Solsona a finals del SXIX (1881-1900)". Revista Oppidum 4, revista cultural del Solsonès (2005)

TR Cinema a Solsona (Eloi Murcia)

Arxiu Comarcal Solsona

Arxiu Diocesà

Arxiu Fons Vicenç

Arxiu Pia de Catalunya

Bibliografia/Web

www.enciclopedia.cat (2-7-09)

www.tv3.cat (1 i 2-7-09)

www.wikipedia.com (1-7-09)

CELSONES CONSULTATS:

38, 47, 48, 50, 52, 53, 56, 57, 58 (2), 60, 61, 62, 63, 67, 69, 71, 73, 74, 75, 76, 82, 89, 91, 97

REGIÓ 7 CONSULTATS:

16 novembre 1996, 3 maig 1997, 18 febrer 1998, 20 febrer 1998, 28 febrer 1998, 12 març 1998, 17 març 1998, 18 març 1998, 19 març 1998, 22 març 1998, 27 març 1998, 28 març 1998, 31 març 1998, 3 abril 1998, 30 abril 1998, 15 maig 1998, 2 maig 1998, 29 maig 1998, 17 juny 1998, 19 juny 1998, 31 juliol 1998, 18 agost 1998, 29 agost 1998, 12 setembre 1998, 18 setembre 1998, 19 setembre 1998, 24 setembre 1998, 28 setembre 1998.

Agraïments

Antoni Albareda
Pilar Ballabriga
Enric Bertrina
M. Pilar Bonvehí
Josep M. Borés
Marta Cases
Marcel·lí Corominas
Maria Corominas
Joan Florensa
Ramon Llumà
Antoni Merino
Neus Mujal
Narciso Ortiz
Ramon Padullés
Carles Quevedo
Quico Riu
Josep Solé
Marià Vendrell
Xavier Vilaseca